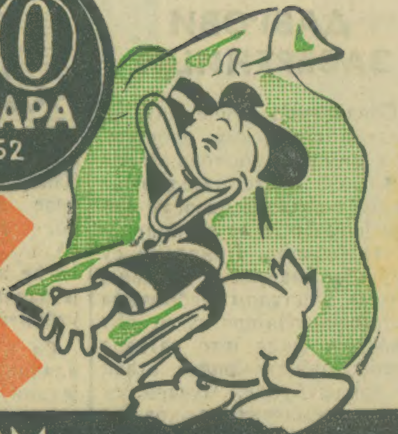
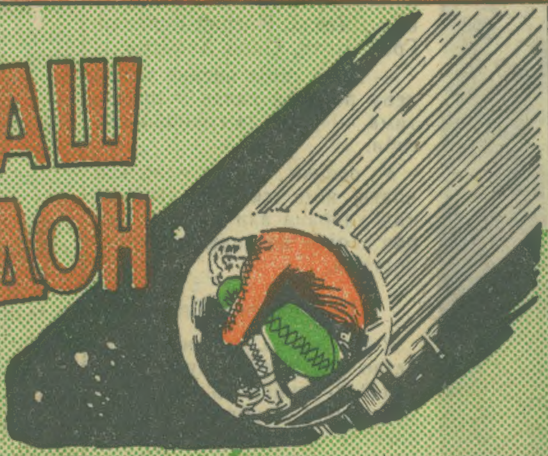
ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

20 ДИНАРА 1952

Година XXIII — Број 489
Субота, 13. мај 1961.

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

ФУДБАЛСКИ СУДИЈА У ФРАКУ

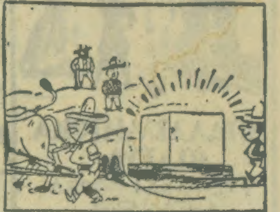
У првим деценијама ногомета фудбалске судије нису своје одлуке „саопштавале" дувањем у пиштаљку, већ у трубу која је подсећала на

пастирски рог. Поред тога, на терен су излазили у елегантном салонском оделу, са цилиндром на глави и штапом у руци.

ДА СЕ ЗЛАТО САЧУВА

Крајем прошлог века у јеку златне грознице, транспорте злата које је отпремала једна рударска компанија из Арканзаса у Америци, готово редовно нападали су разбојници. Године 1894. управа компаније успела је да доскочи пљачкашима, и то на

заиста необичан начин. Наиме, 1814 килограма злата било је претопљено у велику коцку која је, готово без пратње, била упућена из Арканзаса у Луисвил на нарочитом возилу сличном саоницима. Злато је стигло на циљ.

СЕДАМ ВЕКОВА ПРЕ ЕВРОПЕ

Још у 10. веку у Кини су се појавиле прве папирне новчанице које се отада употребљавају напоредо с металним новцем. У својим чувеним „Путовањима" Марко Поло са чуђењем говори о кинеском „новцу од хартије". Папирни новац појавио се у Европи тек после 7 векова.

★ **СССР-у живи,** према попису становништва извршеном 1959. године, 108 етничких група.

У ОВОМ БРОЈУ:

ДАБРОВИ ЗАВЕРЕНИЦИ

Средоземно сунце није се свидело канадским дабровима у римском зоолошком врту. Убрзо после насељавања читава породица од осам даброва почела је да се припрема за бекство. Припреме су извршене савесно и темељно, што је уосталом дабровима својствено. Најпре су испред бетонског зида што затвара њихово обиталиште стали да граде брану. Чувари су мирно посматрали њихов рад сматрајући да је подизање бране обично „занимање" даброва и због тога их нису у томе спречавали. Међутим, после неколико дана открили су да је дабровска породица подигла брану као неку врсту камуфлаже. Заштићени њоме од погледа радозналих очију, даброви су испод бетонског зида копали тунел. Стражари су разрушили брану а тунел, већ прилично дубок, затрпали. Али, даброви нису попустили: још истог дана стали су да подижу нову брану.

*

»Година мирног Сунца«

За другу Геофизичку годину, која ће трајати од 1. априла 1964. до 31. децембра 1965. године, научници су нашли ново име: „Међународна година мирног Сунца" На име, научна посматрања вршиће се у раздобљу кад се на Сунцу очекује веома мало експлозија и самим тим и мало сунчевих пега, што ће за научна испитивања јоносфере бити од велике важности. У раду „Године мирног Сунца" учествоваће научници свих земаља уз подршку и помоћ многих међународних организација. За испитивање јоносфере биће употребљене космичке ракете и вештачки сателити.

»НАЈПОЗНАТИЈИ КАУБОЈ«

Једна суза се скотрљала из плавих очију низ већ избраздано лице које још има шарма. То је Гари Купер „лепи дечак из Монтане". Заплакао је приликом прославе приређене у част његовог 35-годишњег филмског рада. Седмог маја ове године он ће напунити 60 година, па је заплакао можда колико од узбуђења толико и од туге.

Са Кери Грантом, „старим младићем" Холивуда, остао је једини из старе гарде да с тугом прати како нестају са платна и из живота: Лесли Хауард, Хемфри Богарт, Тајрон Пауер, Ерол Флин и недавно Клерк Гебл.

Када је Гари Купер завршио последњи од три филма колико снима сваке године, наједном је постао уморан и нашао се сам у борби која је била много озбиљнија него она на платну — борби без милости у којој се срео са најстрашнијим непријатељем — болешћу. Тада се обратио лекару:

— Докторе, реците ми истину, праву истину!

Хирург ништа није крио од свог пацијента али је пацијент крио од света.

— Све је у најбољем реду изјавио му је после операције.

У Лос Анђелосу Гари Купер се поново подвргао операцији. Какве врсте је била ова нова интервенција? Нико ни то није знао осим његове породице и лекара, али је био приморан да раскине све уговоре са продуцентима.

На свом пољском добру крај жене и кћери Гари Купер се полако опоравља.

Најћутљивији од свих глумаца Холивуда, Гари Купер се у својој 60. години одлучио да проговори:

— Снимајући стално вестерн филмове, увек сам имао утисак да су са дивљег Запада у коме сам провео своје детињство. Само, филмови и телевизија дали су врло погрешну слику о правом каубоју. Једино је одећа остала верна. Никад један каубој не би ушао у неку крчму с револвером у руци и никад не би бацио свој шешир на шанк, пошто он не сме да се одваја од свог шешира који му служи као оружје број један — против кише, ветра и сунца.

Мада он често снима којештарије којих у ствари нема на Дивљем Западу, он увек остаје каубој из Монтане, горд и смео витез, шкрт у речима. Никад унапред не проучава изразе или реченице јер сматра да је рођени глумац.

Време је да научиш занат глумца

— Сада, кад си стекао толики углед, надам се да ћеш озбиљно да схватиш свој позив глумца!

Тим ироничним али пријатељским речима дошао је да му честита 35-годишњицу филмског рада познати амерички глумац Џек Бени.

Изгледа чудно али Џек Бени је у праву. Гари Купер је постигао велики успех у филмовима: „Воз ће запиштати три пута", „Наредник Јорк", „Екстравагантни мистер Дид", али за све то време није научио свој занат глумца, и може се рећи да је пуким случајем доспео на филм.

Случајно се затекао 1924. године у метрополи где је дошао да обиђе родитеље. Ту је опет случајно срео два младића који су умногоме допринели његовој будућој каријери.

То су два каубоја с којима се познавао још из детињства. Синови судија као и он, изабрали су позиве родеа и тако лутали од града до града. Када су стигли у Холивуд већ су вестерн филмови били у великој моди. Убрзо су увидели да ће боље зарадити падајући с коња пред камером него на родеу и ту су и остали.

ГАРИ КУПЕР

Гари Купер је знао вешто да пада с коња, да се бори с непријатељем по крововима дилижансе и разбија столице о главе у тучама по крчмама.

Још су и данас за њега коњи нека врста опсесије, и кад га неко упита који су му најомиљенији филмски партнери он одговара: коњи.

Да ли је остао стидљив

Сачувао је своју стидљивост и осећање извесне нелагодности пред партнерима, али то ни у једном филму није испољио. Чим изађе на снимање осећа се као каубој из Монтане како би живео да није дошао на филм.

До данас је снимио око 80 филмова, а као глумац је већ свакако осигурао место у историји филма. Играо је са најлепшим глумицама: Марленом Дитрих, Ингрид Бергман, Грејс Кели, Одри Хепберн...

— Због своје висине никад нећу постићи склад у покретима — често је говорио сам себи.

У основи он је плашљив човек који се боји животних удараца али је остао веран својим навикама и наклоностима.

Незаборавна Роки

У својој 60. години он је остао „најстарији муж Холивуда" — пуних 28 година је у браку с Вероником, Роки, како је он зове.

Вероника није обична жена. Кажу да је примила и његове навике. Висока је као и он, витка, плавих очију, ироничног израза лица.

Сачувала је хладнокрвност и у данима његове болести иако су сви веровали да му је дошао крај.

За многа велика филмска остварења Гари Куперу је додељен „Оскар" али он није био присутан пошто се још добро не осећа. Његов пријатељ Џемс Стјуарт се захвалио у његово име са неколико бираних речи и рекао да ће Гари Купер остати легендарни глумац вестерна.

КОРАЛИ ВАЗДУШНИ ПУТНИЦИ

Све до недавно зоолошки врт у Нумеи, на тихоокеанском острву Новој Каледонији, био је једини у свету који је својим посетиоцима могао да прикаже живе корале који се под дејством ултраљубичастих зракова преливају у свим дугиним бојама. Зоолошки врт у Антверпену одлучио је да за свој акваријум набави корале. Било је потребно осам месеци да би се решио проблем транспортовања корала из Тихог океана у Белгију. Корале су упаковали у вреће од пластичне масе напуњене океанском водом засићеном кисеоником, а затим их ставили у херметички затворене посуде чија је температура стално била плус 24 степена. Корали су у Европу пренети авионима.

*

Под мрежом од најлона

У рибарском градићу Хајлигенхафену у Западној Немачкој, ове зиме је извршен један интересантан грађевински експеримент. Први пут је у Западној Немачкој покушано да се гради под циновским покривачем од најлона. Градилиште је било дугачко 60 метара, 25 широко и високо 12,5 метара. Овај заклон од најлона омогућио је да се и у хладним зимским данима не прекидају грађевински радови. Под ваздушним притиском најлонска мрежа се одиже и омогућује изградњу у вис. Захваљујући овоме прекинуће се са досадашњим компликованим методама зимског грађења, јер овај начин омогућује радове као у јеку сезоне.

Ripley's Веровали или не!

СТАЛАГМИТСКА СТАТУА
У ПЕКИНИ БОСЕА (ИТАЛИЈА) ДОБИЛА ЈЕ НАЗИВ „ЈОЗЕФИНА" ЗБОГ СВОЈЕ ВЕЛИКЕ СЛИЧНОСТИ СА ЖЕНОМ ГЕОЛОГА КОЈИ ЈУ ЈЕ ОТКРИО

ГРАД БАХНЈА
У БРАЗИЛУ ИМА 367 ЦРКВИ — ПО ЈЕДНУ ЗА СВАКИ ДАН У ГОДИНИ, ЈЕДНУ ЗА ПРЕСТУПНЕ ГОДИНЕ И ЈЕДНУ „РЕЗЕРВНУ" У СЛУЧАЈУ АКО СЕ КАЛЕНДАР ИЗМЕНИ

ЕУРИПУС
РЕКА У ГРЧКОЈ МЕЊА СВОЈ ПРАВАЦ НЕКОЛИКО ПУТА У ТОКУ СВАКОГ ЧАСА! НА ОБАЛИ ОВЕ РЕКЕ АРИСТОТЕЛ ЈЕ ИЗВРШИО САМОУБИСТВО

КРАВА КОЈА СТОЈИ НА РЕПУ
МОРСКА КРАВА КОЈА ЗАЛАЗИ У РЕКЕ АМАЗОНУ И ОРИНОКО ОДМАРА СЕ СТОЈЕЋИ НА РЕПУ

СПАСАО ГА ГРОМ
ЏОНА ТЕЛФЕРА (1725 - 1789) ИЗ МОНАБРОКА (ШКОТСКА) СПАСАО ЈЕ ОД СМРТИ ГРОМ ЈЕР ЈЕ УДАРИО У ЦЕВ ПИШТОЉА И ИЗБИО ГА ИЗ РУКЕ ДРУМСКОМ РАЗБОЈНИКУ (1788)

ПРИРОДА ЈЕ ТО ПРЕ СТВОРИЛА

Човек, чује се понекад да кажу, једино је биће које је дошло на свет голо и ненаоружано. Да би се обукао и одбранио, и набавио све што му је потребно, морао је сам својим рукама да начини алат, предмете који нису делови његовог тела. Начинио их је од материја које су му једино биле доступне: дрвета, камена, гвожђа и других. Ниједно друго живо биће није умело од тога да створи нешто слично... само, да ли је то истина?

☆

Први општи преглед даје за право овој теорији. Врста, коју је природа „најбоље" опремила, јесу инсекти. Зар они немају већ унапред све што им је потребно за одржавање живота: од тестере, маказа, кукица, сврдла, жаоке, штипаљке... до антене сасвим сличне оној за радио?

Наравно, због тога инсекти имају непосредна преимућства, али то их и ограничава да напредују. Пчела збира цветни прах исто као што га је убирао и њен предак пре 100 милиона година. Паук тка

своју паучину како се у његовом роду одвајкада ткало.

Међутим, ако мало боље погледамо видећемо да и ту има одступања.

Два научника су дуго и стрпљиво проучавала живот зоља. Оне су имале обичај да свој плен закопавају како би касније послужио као храна њиховим ларвама. Због тога су морале ногама да ископавају рупу у песку и да је затрпавају тапкајући по њој.

Међутим, једног дана, ови научници су приметили једну зољу која није радила као остале: нашла је један мали камен и ставила га на рупу да је боље затвори.

☆

Мрави из топлих крајева спајају две ивице листа и на тај начин стварају фишек ко-

ји им служи као гнездо. Али тај посао је пипав — ларве које производе влакна служе као игла коју старији провлаче кроз мале рупе што су их сами направили по ивицама листа.

Лист је „зашивен" боље него руком.

Друга група мрава је променила тај начин шивења и влакно заменила лепком. Нека биљна ваш лучи једну врсту лепка — мрав га од ње узима, а кад потроши, одлази други по нову количину. Од овога се лист залепи боље него кад се окрпи посуђе.

ПАЈА ПАТАК by Walt Disney

АХ! НИШТА БОЉЕ ЗА ЖИВЦЕ ОД МАЛО ФИЗИЧКОГ РАДА!

НАПРАВИЋУ, НАЈЗАД, ДЕЦИ ДРВЕНУ КУТИЈУ ЗА СПОРТСКЕ РЕКВИЗИТЕ!

ЗВРРР ЗВРРР

ДОЋИ ЋУ ПО ТЕБЕ ЗА МАСКЕНБАЛ ЧИМ ЗАВРШИМ САНДУЧЕ ЗА ДЕЧЈЕ ИГРАЧКЕ!

НЕ ЗАБОРАВИ КОСТИМ!

ТАКО! ЈОШ САМО ДА ИМ ЗАЛЕПИМ РАЗГЛАВЉЕНЕ МАЉИЦЕ ЗА КРИКЕТ!

ХММ? ИЗГЛЕДА ДА СЕ ОТВОР ЗАЧЕПИО!

ЛЕПАК

САД ЋЕ БИТИ ДОБРО... МОРА САМО ДОБРО ДА СЕ...

ЛЕПАК

Distributed by King Features Syndicate

...СТИСНЕ!

ПЛОП

WALT DISNEY

А...ОВАЈ...МАСКИР'О САМ СЕ У ЧОБАНИЦУ МИЦУ!

Један мали морски рак слабо је наоружан и његових малих штипаљки се нико не боји. Али, оне ипак могу да хватају. Као помоћ прикачиње уз њих струк оштре морске сасе чији га пипци као врло отровни харпун избацују доста далеко. Овим оружјем наш рак гађа чак и људе иако су удаљени.

☆

Међу птицама срешћемо и „кројачицу". То је лепа гр-

муша из Индије, са дугим репом као кићанка која гради своје гнездо прилепљујући по дужини листове једне за друге — помоћу биљних влакана, коњских длака и сличног.

Ево и зебе, птице-певачице са острва Галапагос која је од дуге бодље кактуса начинила неку врсту сонде. Њоме копа дубоко испод коре дрвета где се крију инсекти којима се храни а које никад не би могла да ухвати на други начин.

И слонови имају на располагању све врсте справа: велико лишће са дрвећа им служи као сунцобран или као лепеза; ивер од гране као чачкалица; а чешагија за леђа је начињена од бамбусовог струка. Њоме се они врло вешто служе помоћу сурле да би умањили свраб и уловили инсекта који их боцка.

И обичан камен може да буде опасно оружје.

За орла се зна да је цар свих грабљивица и да има изванредно оштар вид. Само, и његове жртве то знају па кад осете да је негде у близини примире се и вешто закамуфлирају. Борба за живот, међутим, свакога научи да буде лукав. Орао да би истерао своје жртве а да оне не би приметиле његову покретну сенку узима у канџе велики камен, полети у вис и изнад долине га спусти да падне.

Ако се ту нађе какав зец, мрмот или друга животиња, оне почну да беже, а страшни ловац падајући и сам брзином пројектила за трен се нађе на својој жртви.

☆

Кад човек хоће да се приближи воденим птицама он своју барку .окити трском да би га скрила. Канадске лисице чине нешто слично: откидају са обале грудву блатњаве земље са високом травом кроз који провуку само главу. Кад крену да лове патке и чапље, тело им је невидљиво у води — само се грање лагано приближава жртви.

Друга једна животиња, морска видра, спава удобно на једној врсти сплава начињеног од великих алги. Али да овај сплав ветар не би однео она га привеже за дебелу ужад и сидро. На своме броду остаје јој само да се љуља у мирном сну.

ПОД ТУЂИМ ИМЕНОМ

Моримура Тадаши, јапански поморски официр под туђим именом искрцао се пре 20 година на тлу Хаваја. Шест месеци прикупљао је податке о распореду америчких поморских снага и авијације, о базама и мрежама за подморнице. Он је био један од оних који су знатно допринели да се изненадно нападне Перл Харбур. Овде доносимо једну верзију о том нападу.

У зору 26. марта 1941. године, искрцао се на Хавајима један млади Јапанац. Официр америчке службе безбедности прегледао је његове исправе: звао се Моримура Тадаши и имао је 28 година. Без двоумљења га је пропустио. Напољу је Тадашија чекао ауто јапанског конзулата у Хонолулуу, јер је био постављен за културног аташеа. Задатак му је био да направи извештај о правном положају јапанске деце рођене на Хавајима.

Већ три године био је запослен у министарству спољних послова и говорио је одлично енглески. Генерални конзул Минами га је представио осталим службеницима. Као што је ред, нови аташе је посетио друге конзулате и после тога се о њему више није чуло. Није га привлачио ниједан клуб, избегавао је друштво и стекао глас особењака.

Чак и његови сународници су га избегавали, јер никоме нису биле интересантне његове три страсти: бесомучно је јурио аутомобилом по путевима острва Оаху, сатима се шетао са једном јапанском служавком коју је заволео и често је посећивао јапански ресторан са гејшама.

Право Моримурино име је у ствари било Јошикава Шигеру. Завршио је поморску акалемију 1936. године а затим ступио у министраство спољних послова. Лажно име примио је да га шпијуни других земаља који су познавали све јапанске поморске официре не би уочили.

Моримура је послат на Хаваје да прикупи податке о америчким базама, авијацији и поморским јединицама. Његове шетње аутомобилом нису га прославиле јер су америчке базе биле удаљене од друмова. Али забављање са малом јапанском служавком показало се кориснније јер агенти америчке контраобавештајне службе ФБИ нису сумњали у љубавне парове који су се шетали Перл Харбуром. Јапанци су користили америчку наивност и слали безначајне људе да пецају у пристаништу недалеко од места где су били усидрени ратни бродови. ФБИ је сву своју пажњу усмеравао само на њих и држао их од јутра до мрака на оку.

Највише услуга Моримури су чиниле гејше. Да би мало забавио те љупке девојке он је с дозволом америчких власти изнајмљивао туристички авион и крстарио изнад Хаваја. Наравно, за све време лета његови погледи су били уперени у америчке базе и усидрене ратне бродове.

После три месеца шетњи он је једног јулског дана ставио свој први извештај „о деци јапанске народности на Хавајима“ у своју ташну. Тај драгоцени „документ“ чекао је вицеадмирал Ониши. Планови и подаци су одмах поднети младом авијатичарском асу Генди који их је неколико дана разгледао. Оцена је била сажета и кратка:

— Напад могућ али ризичан.

После десет дана Ониши и Генда су отишли јапанском врховном поморском команданту адмиралу Јамамоти и поднели му план о комбинованом поморско-ваздушном нападу на Перл Харбуд.

Отпор старих официра, присталица поморског ратовања са џиновским крстарицама наоружаним убојном артиљеријом, сломљен је. За команданта комбинованих операција наименован је контраадмирал Кусака.

Јапанци су се одлучили на најдрскији потез у историји ратовања: да изненадним муњевитим нападом још првог дана униште целу америчку пацифичку флоту. Евентуални неуспех једне такве операције доносио је велике опасности јер се Хаваји налазе готово 5.000 километара од Јапана. У случају да их Американци примете Јапанци би изгубили ударну снагу — елитне јединице своје морнарице. То би истовремено био крај јапанске поморске силе и њихових снова о господарењу Пацификом.

Адмирал Јамамото је био познат као највећи хазардер и зато најбољи играч покера у јапанској морнарици. Цео ризик око овог плана преузео је сада на себе.

Од Моримуре који је још боравио на Хавајима, очекивало се да допуни своје извештаје. Захтев је пао у незгодан час, јер је 1. августа америчка влада забранила све везе између Јапана и Хаваја а ФБИ је пооштрио надзор над кретањем и радом Јапанаца на острвима.

Шетње са јапанском служавком више нису давале резултате. Моримура се нарочито забринуо када се једног дана, препливавши један рукавац неочекивано нашао очи у очи са три агента ФБИ. За овај његов подухват знала је само служавка и од тог дана је почео да сумња и у њу.

После неколико дана одлучио је да рескира. Било је време брања шећерне трске. Прерушио се у филипинског радника и запослио на имању једног сељака недалеко од Перл Харбура. Приликом рада могао је са плантаже да прати пристајање и размештај америчких бродова. Газда је био немилосрдан и терао је раднике да без предаха обављају посао. Мада ненавикнут на тежак физички рад, Моримура је јуначки издржао ова искушења и прикупио драгоцене податке.

У септембру се прерушио у сиромашног риболовца и ловио рибу недалеко од Дајмонд Хеда, тачно прекопута Перл Харбура. Ускоро се упознао с једним Јапанцем рођеним на Хавајима који му је помогао да се запосли као ронилац у кухињи једног америчког торпиљера што је пловио према југу. Јапанац је уживао велико поверење Американаца а његов штићеник Моримура је као прави мајстор хватао за америчку посаду остриге, ловио рибу и вршио под водом све оправке на торпиљеру. За то време је ћутао, слушао и посматрао шта се догађа. Његова бележница са подацима за напад на Перл Харбур се пунила драгоценим подацима

За то време је контраадмирал Кусака припремао план а тешкоће сврстао по следећем реду:

Требало је опремити читаву једну ескадру која на путу од око 5.000 километара неће срести ниједан непријатељски или савезнички брод! Опасност ће бити нарочито велика кад се стигне у воде Хаваја јер амерички хидроавиони даноноћно крстаре на 5.000 километара око острва. Специјализоване јапанске службе су проучиле разне поморске зоне Пацифика и откриле да за последњих петнаест година дуж 40. паралеле није у току зиме забележено присуство ниједног брода. Тако је израђен план да се туда приђе Хавајима на 1.200 километара и да се затим, у току ноћи, бродови под пуном паром приближе на 350 километара острву Оахуу одакле ће почети ваздушни напад.

Други проблем је представљало снабдевање горивом на пучини јер Јапанци нису имали велике танкере.

Трећи проблем су били носачи авиона. Американци су на Хавајима имали 600 до 1000 авиона бржих и боље наоружаних од јапанских. За успешан напад 350 јапанских авиона било је потребно ангажовати свих шест великих носача. Овај план се није свиђао адмиралитету јер у случају да Американци открију ескадру неколико удараца било би довољно да се уништи цело језгро моћне флоте више хиљада километара од њених база.

То су били основни проблеми припрема а за успех самог удара још важније је било где ће се налазити непријатељска ескадра у тренутку напада: у Перл Харбуру, у водама Вајане или на маневрима на југу. Према Моримурним обавештењима ескадра се обично суботом увече враћала у Перл Харбур да би посада у недељу имала слободан дан на копну.

Увек хладнокрвни и прибрани Јамамото прихватио је предлог контраадмирала Кусаке да њихова ескадра не крене из неког великог ратног пристаништа већ да се неприметно концентрише у пустом заливу Танкан на острву Етерофу.

У одлуке донете на тајном састанку било је упућено само неколико најпозванијих Тринаестог септембра у адмиралитет је унета макета од пет метара острва Оаху и отпочело је разрађивање тактичко-стратигејског плана према драгоценим Моримуриним информацијама.

Јамамото је био коцкар али сада није хтео ништа да препусти случају. Средином октобра одредио је најмлађег јапанског капетана Сузукија за команданта најнеобичнијег шпијунског брода. Одлучено је да једна екипа најпробранијих јапанских експерата крене дуж 40. паралеле за Хонолулу да испита атмосферски притисак, узбурканост мора, ветрове, услове за хидроавионе и снабдевање мазутом и на крају да ухвати везу са Моримуром који треба да им да последње податке.

Сви чланови посаде били су прерушени генералштабни официри. Главни келнер је био капетан јапанске обавештајне службе а један од његових помоћника капетан Иваза се после месец и по дана нашао на челу јапанске флотиле џепних подморница.

Долазак брода Тахио Мару на Хаваје био је значајан за Моримуру који је у току последњих недеља прикупио нове податке. Америчке власти су забраниле да се посада искрцава и дозволиле да се 4. новембра на брод попне само јапански генерални конзул Минами. Чак и толика америчка предострожност није била довољна. Минами је од главног келнера Накајимија примио списак 97 питања упућених Моримури на која је требало хитно одговорити. Већ сутрадан 97 одговора налазило се на броду Тахио Мару.

Десетак дана касније у Токију је 8. децембар означен као дан напада на Перл Харбур. Усака је добио што је тражио: имао је 350 авиона, 6 носача авиона и 6 до 8 великих танкера.

У јапанском адмиралитету одржан је 17. новембра велики састанак на коме је вицеадмирал Угаки поднео извештај.

— У Перл Харбуру се концентрише америчка флота. Првог дана рата она треба да буде уништена једним ударцем. Ако се планови не остваре наша морнарица ће доживети срамоту од које се никад неће опоравити. За наше непријатеље Перл Харбур треба да постане Ватерло. У том циљу ми смо окупили елиту наших бродова и најбоље авионе прве поморске ваздушне ескадре. Ако обезбедимо стратегијску предност нападајући и заузимајући важне позиције пре него што Американци буду спремни, моћи ћемо ратну срећу да окренемо у своју корист.

Сви подаци које је пружио Моримура били су тачни осим једног. Американци су имали мреже против подморница које он у току дугог роњења није открио. То ипак није сметало да јапанске подморнице продру у срце Перл Харбура.

Ратни напад је отпочео 26. новембра 1941. године. После десет дана крстарења дуж четрдесете паралеле, на броду Акаги је истакнут стег победе, Јапанци су се налазили на око 1.000 километара од Хаваја. У току целе ноћи ескадра је пловила пуном паром и сутрадан се непримећена притајила. Чекала је зору 7. децембра када је осванчо најцрњи дан у америчкој историји.

Пре Бенџамина Франклина

Историја нам је сачувала два писма, датирана 29. јула 1750. године, у којима је амерички политичар и научник Бенџамин Франклин изнео своју претпоставку да би гвоздени шиљак постављен на одговарајућој висини и везан са земљом металним проводником могао да испразни облак и предупреди удар грома.

Две године касније француски научник Дипон, упознат са Франклиновим писмом, поставио је два громобрана — један у Паризу, а други у Марлију.

Године 1752, 13. маја, физичар Далибар за време једне олује с грмљавином извукао је из металног проводника искре. Исти такав опит, годину дана касније, платио је руски научник Георгиј Рихман — животом.

У лето те исте, 1752. године, Франклин је извео свој познати опит с ваздушним змајем, али је тек 1760. поставио у Филаделфији свој први громобран.

Громобран је, дакле, био пронађен 1750, 1752 или 1760. године и тај проналазак остаће заувек везан за име Бенџамина Франклина.

Ипак, неће бити незанимљиво да завиримо у књигу ученог монаха и светског путника Габријела де Магелана, кога не треба бркати с много познатијим португалским морепловцем Фернаном Магеланом, о Кини, издату још 1688. године. Описујући куће у Кини, Магелан вели:

„...на њиховим угловима налазе се рогови окренути према небу и украшени змајевима. Палацави језици змајева вире из уста и окренути су увис. Кроз њих пролази метална жица чији доњи крај одлази у земљу. У случају да муња падне на кућу она иде путем који јој одређује језик змаја и губи се у земљи не наносећи никоме никакву штету“.

Ова забелешка старија је готово читав век од Франклинових писама. Тешко је, међутим, рећи колико су још пре ње у Кини постојали громобрани.

Треба додати да у Европи, у време кад је Магеланова књига била објављена, нико није ни помишљао на електричну природу муње. Међу научницима је тада било признато учење холандског природњака, хемичара и лекара да је муња „експлозија гасовима сличних материја“.

НА ПРВОМ МЕСТУ

Према нојновијим статистичким подацима дошло је до промеке у првенству међу највећим градовима на свету. На прво место избио је сада Токио са 9,102.929 становника. Лондон је с првог места пао на друго, док је Њујорк остао на трећем.

ЦВЕЋЕ КОЈЕ НЕЋЕ УВЕНУТИ

Па где је то стаклено цвеће? — готово редовно запитају посетиоци кад се, привучени причама о јединственој збирци стакленог цвећа на свету, нађу на трећем спрату Ботаничког музеја у Харварду. Јер, нико од њих у први мах и не примети да је то цвеће око њих на коме се понегде још виде капи јутарње росе или пчеле на чијим је ножицама остао жути поленов прах — начињено од стакла.

Оснивач ове необичне уметности — моделирања цвећа од стакла — био је Леополд Блашка, рођен 1882. године у северној Чешкој. Његов отац и дедови били су по традицији мајстори—стаклари. Леополд је пошао њиховим стопама, али поред вештих руку он је имаю још нешто: наклоност према изучавању природе.

Године 1853. млади Леополд је кренуо из здравствених разлога на једно дуго путовање једрењаком до Америке. За време пловидбе скупљао је и цртао разне морске животиње. По повратку с путовања, на основу својих цртежа, израдио је стаклене моделе тих животиња за природњачки музеј у Дрездену.

Леополдово једино дете, син Рудолф, испољио је још у детињству интересовање за зоологију и ботанику. Кад је одрастао ,отац га је узео у своју радионицу као јединог ученика кога је икад имао. Ни Рудолф, касније, није никад имао ученика.

— Ако ми нађете некога чији су преци из генерације у генерацију били мајстори-стаклари, некога ко би почео да учи стакларску вештину од десете године и ко би десет година радио по десет часова дневно, онда бих ја могао да почнем да га учим — говорио је он кад би му замерали што ради сам и што себи не спрема наследника у послу.

Тако су отац и син радили сами на прављењу стаклених модела морских животиња када је професор Џорџ Линколн Гудејл, оснивач Харвардског ботаничког музеја, 1886. године, допутовао у Европу. Овај велики ботаничар препловио је океан да би посетио оца и сина у њиховој необичној радионици у близини Дрездена. Наиме, Гудејл је желео да створи збирку тродимензионалних модела биљака и њихових делова да би олакшао њихово проучавање својим студентима.

На камину у скромној кући двојице стаклара, Гудејл је нашао два стаклена модела орхидеја.

— Срце ми је подскочило кад сам их угледао — причао је он касније. — Ту се налазила природа тако живо копирана да сам у почетку поверовао да су цветови прави.

Уметници који су били у стању да остваре његову замисао постојали су и само их је још требало наговорити да уместо морских животиња почну да израђују биљке.

Стари Блашка дуго се двоумио јер се већ био „специјализовао" за животиње. Али, благоглагољиви професор није кренуо натраг у Америку, док од оца и сина није ишчупао обећање да ће му послати стаклене цветове.

Кад је идуће године — пошто је прошла кроз царину — њихова пошиљка стигла професору Гудејлу од ње је остао само сандук изломљеног стакла. Али, и те жалосне крхотине зрачиле су толиком лепотом да су се пријатељи професора Гудејла окупљали да их виде. Међу њима су се налазиле и две имућне жене, супруга и ћерка преминулог бостонског лекара Уера, које су већ намеравале да на неки начин овековече његову успомену. Тако је рођена идеја о стварању „Уерове збирке" стакленог цвећа која је имала да буде саставни део ботаничког музеја.

Друга пошиљка стигла је читава и отада је све што су отац и син Блашка израдили од 1890. до 1936. године одлазило у Америку.

За једну стаклену биљку оцу и сину требало је просечно пет дана десеточасовног рада. Али, многи модели морали су да буду одбачени због неке грешке, а многи су се, већ готови ломили у рукама уметника — толико су били нежни и крхки. Процес израде сваког модела веома је компликован. Најпре га је требало измоделирати од растопљеног стакла, и то лист по лист, затим га бојити и пребојавати најтањим четкицама од камиље длаке замоченим у разнобојни стаклени прах навлажен терпентином. На листовима и цветовима морала се видети свака жила и жилица, свака длачица, свака мрља. Такав модел је затим поново каљен на ватри и најзад покриван нарочитим слојем који је потпуно отклањао утисак да је цвет од стакла.

У Уеровој збирци, која се састоји од 847 модела из 164 биљне фамилије, има не само цветова, већ и плодова, гљива, папрати, маховина, лишаја и алги. Живе моделе отац и син Блашка добијали су из ботаничких башти у Дрездену и Берлину, а многе су узабрали и сами у свом врту.

Рудолф Блашка налазио се у Америци где је сакупљао примерке типично америчке флоре кад је, 1895. године, стигла вест да му је отац умро. Он је сам наставио заједнички започето дело. Како није имао деце којој би предао своје знање, уметност моделирања стакленог цвећа изумрла је заједно с њим, после 40 година

Тачност којом су отац и син Блашка израђивали своје моделе више је него изванредна. Да наведемо само један пример. Неки педантни професор ботанике провео је неколико дана с лупом у руци разгледајући стаклени модел биљке пижулике који је имао више од 2.500 пупољака и цветова и утврдио да сваки од њих има тачан број круничних листова и прашника.

Из албума

КО НЕ БИ ПОЖЕЛЕО ДА ПРОШЕТА СА ОВИМ ДЕЧАКОМ И ДЕВОЈЧИЦОМ У ОВАКО ДИВНОМ КУТКУ ПРИРОДЕ.

КАД СТРУЧЊАК ПОГРЕШИ

Седамдесет седмогодишњи сер Сидни Смит спада у светске експерте на пољу судске медицине и велики је стручњак за отрове.

— Понекад сам пред собом испаднем проклета будала — признаје он. — Тако једном, кад сам био потпуно сам у свом стану у Каиру, узео сам кашику лека против кашља који сам лично начинио. Тек када сам га прогутао схватио сам да алкални састојци у њему могу да изазову таложење морфијума и да са мном буде свршено.

Погледао сам у неколико уџбеника и у њима сам нашао да доза коју сам узео није довољна да ме убије. Тада сам учинио грешку и погледао у уџбеник који сам ја написао и тамо нашао један случај где је таква иста мала доза изазвала смрт.

Шта да радим? Да позовем лекара? Зар не бих пред њим испао проклето глуп и смешан? Ко је у праву: ја или они други писци уџбеника? Покушао сам да насилно изазовем повраћање, али без успеха. Седео сам и чекао да се појаве симптоми тровања. И добро сам учинио. Они други били су у праву. Нисам умро.

WALT DISNEY'S ШВАЈЦАРСКИ РОБИНЗОНИ

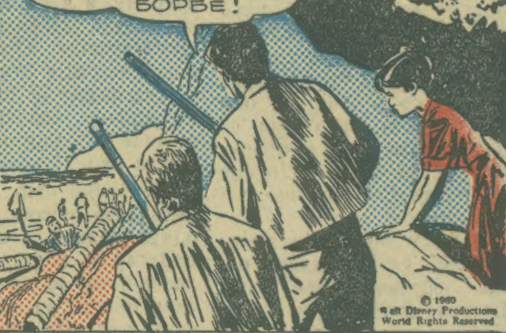

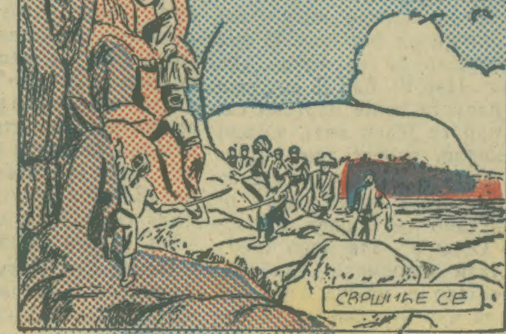

ОД ЕТАНЕ ДО ГАГАРИНА

Пре кратког времена први човек пролетео је кроз васионски простор. Обишао је целу Земљу и после кратког путовања — од свега 108 минута, срећно се спустио на тле.

За први обилазак око Земље Магелановој експедицији биле су потребне три године, а крајем прошлог века путовање око Земље за 80 дана, о коме је писао Жил Верн, сматрано је као могућно — само у романима.

Сада је постао стварност човеков сан о летењу „на небо“, у простор ван Земље.

На овај лет се дуго чекало, јер о овоме што је постигао сада широм света слављени мајор Гагарин, маштали су људи на свим странама света још од почетка цивилизације. Тежња да се попне „на небо“ као да је урођена човеку.

Заокупљен том мишљу, у оно време када су техничка средства била исувише примитивна, човек је наивно веровао да ће му за дизање до небеских висина послужити нека натприродна сила, а они који су били реалнији уздали су се у птице. У оно време није се знало да се ваздух налази само око Земље, па се веровало да птице могу летети безгранично далеко.

Стојећи у подножју пирамиде, која се као какве огромне лествице пење увис, египатски фараони су замишљали да се уз зраке које Сунце, лебдећи изнад врха пирамиде, спушта на Земљу, могу подићи до неба и изједначити са Сунцем — Ра.

Кинески цареви нису били скромнији од фараона. И они су желели да се попну „на небо“. Цар Ву био је спреман да напусти своје царство само ако га један змај, жељно очекиван, однесе тамо. Други, као цар Му, веровали су да на белом облаку могу отићи тамо где борави „Господар Одозго“, али прво треба постати нарочито одабран. Постојало је, најзад, и мишљење да цар — само он — може доспети на небо пужући се уз дрво Киен-му које се налази на средини Земље а својим гранама допире до неба.

Према легенди која је сачувана из старе Вавилоније, један од најстаријих краљева после потопа, Етана, хтео је да добије знаке власти и чудотворну биљку која ће омогућити да му се роди син. Али и знаци власи и биљке налазе се на небу богиње Иштар. Уз помоћ Шамаша, бога Сунца, Етана је нашао једног орла, избавио га из рупе у коју га је одвукла змија и, пошто се орао опоравио, сео је на његова леђа. Орао га је понео у висине. До неба бога Ануа стигли су без тешкоћа. Али Иштарино небо је било више од овог. Посматрана одозго Земља не изгледа већа од лепиње и Етану је обузео страх — суновратио се на Земљу. Први човеков „лет“ у васиону трагично се свршио.

Орао је и даље остао веома привлачан „мотор“ за аеронауте и астронауте. У Киликији јунак Сандан летео је на орлу, а неки ову вештину приписују легендарном краљу Нимроду. Орао, највећа и најснажнија птица која лети, изгледао је најпогоднији да понесе човека. Увидело се ипак да орао није довољно јак за ово.

Персијски цар Кеи Кавус јагњећим месом хранио је младе орлове, а када су поодрасли и постали јаки као лавови, он је дао да се начини престо од дрвета алоје, златом окован, са четири причвршћена копља. За престо су привезана четири изгладнела орла, а на свако копље је натакнут по један јагњећи бут. Птице полетеше да би дохватиле месо, па тако подигоше цара на њему. Орлови су летели „у небо“ док им је снага дозвољавала, а затим се ,малаксали, стрмоглавише заједно са царем у једну шуму. Цар је остао жив, али после овог неуспелог лета било га је стид да се појави пред својим поданицима.

После Кеи Кавуса и други персијски владари, затим Александар Велики, па и неки римски цареви, приказивани су како на крилима орлова лете на небо, што је био врхунац моћи, изједначење са богом.

Да би се постигао успех, сем маште потребно је и реално посматрање проблема. Зато се већ доста рано помишљало на механичке направе помоћу којих би се могло дићи у ваздух. Грци су причали о Хиперборејцу Абарису, лекару, свештенику Аполоновом, који је на стрели добијеној од овог бога летео око целе Земље не узимајући храну. Грци, наравно, нису ни слутили колику је силу потребно дати стрели да би обишла Земљу, али су ваљда сматрали да то може њихов бог.

Други су мислили да ће се летење најлакше извести помоћу крила, сличних онима које је природа дала птицама. У Индији је била позната птица гаруда, Сунчева птица, митски орао на коме је летео Вишну и други богови. По једној причи, сиромашни ткач је заволео неку принцезу. Не знајући како да јој се приближи, он замоли свог пријатеља колара да му начини гаруду од дрвета. Када је ткач на дрвеној птици долетео принцези, она поверова да је он сам Вишну и пристаде да се уда за њега.

Далеко на северу, фински ковач Илмаринен у огњу је исковао железног орла и на леђима пламене птице летео над реком Туоном, тражећи страшну штуку која у њој плива. Његов железни орао сам је ухватио штуку, издигао је из воде и раздерао.

Дуго се није могло замислити летење кроз ваздух друкчије него на крилима сличним птичијим. Леонардо да Винчи је проучавао летове птица, скицирао крила разних конструкција помоћу којих је требало да се човек сопственом снагом вине у ваздух. Чак је и направио један пар таквих крила. Други чувени сликар, Гоја, такође је замишљао и цртао људе како лете помоћу механичких крила.

Било их је, међутим, који су лет кроз простор замишљали на правим бродовима. Парменид је причао како су та кћери Сунца на колима одвеле до места где се одвајају путеви дана и ноћи. У индијском спеву „Рамајана“ говори се како је демон Равана отео Шиту, жену Рамину, и у ваздушним колима однео је у своју земљу — Цејлон. После много векова ваздушни бродови заиста носе људе с једног континента на други. Незгода је само у томе што ваздух само у релативно танком слоју окружује Земљу, а само се у њему може летети направама које, да би се кретале, морају се одупирати о неку средину: точкови о чврсто тле, весла у воду, пропелер о ваздух.

За кретање кроз огромни безваздушни простор постоји само једно средство: ракета.

Замишљана прво као играчка, ракета ће једног дана послужити за путовање на друга небеска тела. У Кини, где је пронађена, ракета је дуго служила само за увесељавање приликом великих свечаности, када су приређивани ватромети.

Тек у XV веку мандарин Ван Хо размишља да се ракете могу употребити за погон летеће машине. Начинио је столицу и за њу причврстио неколико десетина ракета. Када је сео на њу и када су ракете потпаљене, нестао је у диму експлозије. На мандаринов покушај да полети заборавило се, али се није заборавило да се оне употребе у ратне сврхе. Помишљало се, већ одавно, да се ракете употребе за одлазак на Месец. Шекспир помиње да би ракета могла доћи до нашег сателита, а Сирано де Бержерак покушава помоћу њих да полети, у чему само делимично успева.

То су, разуме се, била само маштања, којима је научну подлогу тек у најновије време дао руски научник Циолковски. Показало се да су ракете једино средство које при данашњем стању науке и технике омогућује кретање кроз безваздушни простор у васиони. Њој није потребна спољна средина о коју ће се опирати, јер је носи у самој себи. Избацујући великом брзином гасове на једној страни, она се сама креће у супротном правцу: опире се, дакле, о гасове које сама избацује. После више деценија теоретских радова, којима су се махом посвећивали усамљени појединци, на проблему конструкције ракета, избацивању вештачких Земљиних сателита и лету у међупланетарни простор почело се озбиљно радити тек по окончању другог светског рата.

Резултати су били брзи: за три последње године избачен је читав низ вештачких Земљиних сателита, а космичке станице полетеле су на Месец, око Сунца и у правцу Венере. И најзад, први човек, летећи кроз безваздушни простор, окружио је нашу планету. Он ју је први могао видети како изгледа „споља“, изван њеног ваздушног омотача. Његов опис неба доста личи на онај који је пре више деценија дао Лаза Комарчић, замишљајући да путује ка некој далекој непознатој звезди: „Сад смо, каже он, изван атмосфере Земље, зато нам је небо тако црно. Звезде не трепере, јер им се зраци не ломе кроз вечно таласасте слојеве Земљине атмосфере“.

Јуриј Гагарин, Абарис нашег доба, који је летео на људском руком направљеној стрели, одапетој моћним ракетним мотором, први је од оних људи о којима је пре три и по столећа Кеплер писао Галилеју:

— Свакако неће недостајати пионира када будемо научили вештину летења. Ко би помислио да је пловидба преко пространог океана мање опасна и мирнија него кроз уске и страшне заливе Јадранског и Балтичког мора или кроз британске мореузе? Начинимо бродове и једра прилагођене васионском етру, па ће бити у изобиљу људи који ће пркосити празном простору. У очекивању тога, ми ћемо за смеле путнике неба припремити карте небеских тела, ја за Месец, а Ви, Галилеје, за Јупитер.

ПРВИ БУДИЛНИК

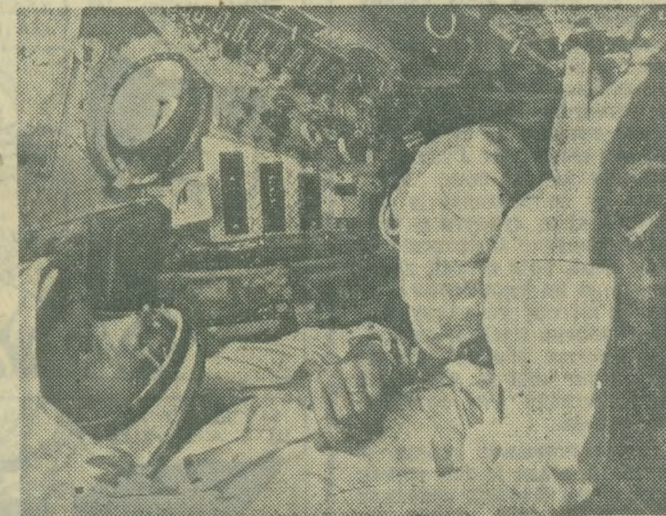
Кућа с великим хладовитим вртом на периферији Атитине, која се по имену митског хероја Академа називала Академијом, била је позната сваком становнику града.

Поглед сваког посетиоца који би ступио у врт Академије зауставио би се на великој статуи која је представљала човека с флаутом. Свакот јутра у једно те исто време камена статуа као да би оживела: из флауте су се извијали пријатни звуци који су се чули далеко уокруг. Покоравајући се том позиву, из многих кућица распоређених у сенци дрвећа огромног врта, излазили су младићи и одлазили на посао — на разговор са својим учитељем.

— У Платоновој академији почиње рад — говорили су пролазници чувши те звуке.

Како је свирала камена статуа која је — што сте вероватно већ погодили — служила као будилник, први будилник за који се зна и који је начинио стари грчки филозоф Платон?

Статуа је свирала захваљујући сабијеном ваздуху. Да би начинио будилник. Платон се послужио воденим часовником какав се у то време много употребљавао. Из воденог часовника вода је постепено истицала у други суд и скупљала се на његовом дну. Ниво воде у том суду повишавао се, али се истовремено дизао и ниво у уском простору између цевчице и нешто ширег звона које се налазило изнад ње. Кад би вода стигла до врха цевчице, она би се прелила у њу и повукла за собом садржину читавог суда. Сручивши се на једном у трећи, најнижи суд, вода је вршила притисак на ваздух у њему и он није имао куда да изиђе сем кроз цев која је из њега водила у статуу. Кроз ту цев ваздух је стизао до флауте и она би, под притиском, почињала да испушта звуке.

ДРУГИ КОСМОНАУТ

Узбуђење које је изазвао величанствени подвиг Јурија Гагарина није се још стишало, а већ је постигнут нов успех: Алан Шеперд је постао други космонаут у историји света и први Американац који се винуо у космос.

Алан Шеперд је полетео 5. маја ове године у 9,34 по источноамеричком времену и достигао висину од 185 километара. Затим се капсулом спустио готово вертикално на земљу. Лет је трајао 19 минута. Све што је извршено било је предвиђено пројектом летења.

Имао је шта да види...

У Тернију, у Италији, пре шест година Винценцо Маси на самртничкој постељи је одао своме сину Алфреду да се у подруму њихове куће налази сандук са експлозивом који ће изазвати катастрофу и при најопрезнијем додиру сандука. Шест година нико из породице није смео њему ни да се приближи. Најзад кад су им већ свима попустили нерви од сталног страха решили су да га се ослободе. Опрезно су га изнели из подрума. Експлозија је изостала. Тада је Алфредо прикупио сву храброст и отворио сандук У њему је било 18 милиона лира у новчаницама које више не важе.

ПРВЕ „ЧАШЕ ЗА ЛЕЧЕЊЕ“

Најбољем ловцу из читавог племена бивало је све горе и горе. Очигледно, неки зли предак који се уселио у ловца због његових грехова, није био задовољан даровима и жртвама што су му приносили саплеменици и зато није напуштао несрећника.

Тада се један Индијанац решио да покуша нешто друго. Узео је велику цев од трске па је један њен крај прислонио болеснику на леђа, а други је ставио себи у уста и свом снагом стао да „исисава претка“ из тела свог друга. После неколико дана ловцу је било боље и он је ускоро оздравио. Његови саплеменици били су убеђени да је помоћу шупље трске предак био извучен из тела болесног ловца.

Шта се у ствари догодило? Пре много векова Индајанац из племена Чепевеја „пронашао“ је прве „чаше за лечење“ које су у нашем народу познате под именом „вантузе“. Његовим искуством се користимо и ми данас. Само, данас се ваздух из чаше која се ставља на оболело место не исисава устима, већ помоћу комадића запаљене вате.

Тако је из прадавних времена стигао до нас овај једноставан, али у медицини неопходан „апарат“ који смањује болове, олакшава дисање и повећава отпорност организма према болести.

ЕКСПЛОЗИВНИ ЧАМЦИ

Моторни једрењак „Лухор“ тек што је био исловио из Олиба на путу за Биоград. Море је било мирно, На пучини се није видео никакав брод. Посада је, као и обично у вожњи, била на својим борбеним местима.

Подрхтавајући од хладноће морнар осматрач се у једном тренутку нашао у недоумици. Тамо негде напред, код прелаза Запунтел приметио је некакав чудан предмет који се љуљушкао на таласима. Требало је да обавести команданта. Али шта да каже, како да назове непознати објекат. Ипак је дотрчао с крме брода на прамац и обавестио га о ономе што је запазио.

Командант се није дуго двоумио:

— Чамац — рекао је кратко — али необичног облика.

Човек у мору

Није се преварио. Када су пришли мало ближе осматрач је јавио:

— Човек у мору.

Непознати је веслао некаквим предметом који је најмање личио на весла. Чим је приметио да партизански брод иде право на њега подигао је весло дајући њиме неки знак желећи, вероватно, да стави до знања да му није потребна помоћ.

Сада се већ могло видети и како је одевен На себи је имао одело слично ономе које облаче рониоци. На ногама — пераја.

— Ко је тамо? — питао је гласно командант.

Непознати није одговорио. Командант је поновио питање на немачком.

— Немац! — јавио се веслач набусито, да би одмах затим на командантов захтев послушно дигао руке увис.

Шака на једној његовој руци била је стиснута. У њој је држао нешто налик на бомбу.

— Баци бомбу и дођи овамо — наредио је командант опет на немачком.

Немац је очевидно смерао нешто друго Намера му је свакако била да уништи чамац. На партизански брод није могао бацити бомбу, ни било какав други предмет.

— Доћи ћу — казао је, спреман да претходно уништи чамац. У тренутку када је то покушао да учини сасекли су га рафали са брода.

Тако је заплењен један од четири експлозивна чамца који су два дана раније, између 14. и 15. децембра 1944. учествовали у диверзантском препаду на наше јединице у лукама Запунтел и Ист.

Потрага за диверзантима

Немци су пре напада тајно пребацили неколико диверзаната гуменим чамцима на оток Молат. Њихов је задатак био да осмотре прилазе лукама. Пошто су прикупили потребне податке, ноћу су неопажено допловила до Сеструња четири експлозивна чамца.

То су били дрвени чамци дугачки до 5 метара, ниски, лаки, веома покретљиви и брзи. У прамцу су имали око 200 кг експлозива. По томе су и добили назив експлозивни чамци, или, како су их још звали „жива торпеда“. Сваким је управљао један човек. Када се чамац приближи броду који треба уништити, возач највећом брзином усмерава чамац ка циљу. Одмах затим ставља у погон уређај који аутоматски одваја од чамца дрвени сандук на коме седи возач. Онда, помоћу малих весала жури ка одређеном месту где га чека неки пловни објекат, а чамац са експлозивним пуњењем, у највећој брзини, удара у брод и уништава га.

Таквим чамцима су Немци оне децембарске ноћи пошли у напад на луке Запунтел и Ист. И ко зна шта би се десило у тим лукама да наше јединице нису одмах по поласку немачких диверзаната у акцију биле обавештене о њиховој намери. Још исте ноћи су упућена била два наша чамца у потрагу за немачким диверзантима. Претражили су готово све увале и нису могли открити ништа.

Сукоб са „живим торпедима“

Партизански морнари су ипак остали на својим борбеним местима И када су немачки чамци, негде пре поноћи, пошли у напад, наши морнари су били спремни за одбијање напада.

Било је све мирно. Море се лагано љуљало. Чуо се само шум немачких чамаца. Онда је снажна експлозија пресекла тишину. То је експлозивни чамац, који је јурио право у луку Запунтел, неочекивано ударио на рт Горицу. И чамац и возач су у једном тренутку нестали у пламену.

За то време су три остала експлозивна чамца јурила ка луци Ист. Али и тамо су наши морнари били спремни. Дочекали су чамце снажном артиљеријском ватром и одбили њихов напад. Нешто касније на једном експлозивном чамцу се десио квар на мотору. И он је, ношен ветровима, два дана лутао пучином све док га није спазила посада партизанског једрењака „Лухор“.

С веслачем који није хтео да пређе на партизански брод лако су изишли на крај. Већу бригу задао им је чамац. Постојала је опасност да је он миниран. Опрезно су га везали конопцем за крму једрењака и тегљачем довукли у Задар.

На заплењеном чамцу је било и неколико бомби од којих су две биле спремне за дејство.

ОД ШТЕДИШЕ ДО РАСИПНИКА

Недавно је у Великој Британији извршена једна занимљива анкета о штедишама коју су организовали највећи енглески заводи за штедњу да би се утврдило како се ова особина одражава код британских грађана у складу са њиховим годинама.

Резултат анкете изнео је на видело овај податак: смисао за штедњу опада са годинама.

Анкета је затим показала да у Енглеској највише штеде младићи и девојке од 15. до 19. године. Показало се да су они највеће штедише и да, тако рећи, сваку пару носе у банку на штедњу. На другом месту, одмах иза њих, долазе младићи између 20. и 23. године. Према речима организатора анкете — они одвајају новац „од уста“ и улажу га на штедну књижицу, да би „заокруглили“ суму потребну за женидбу; да би купили мали стан; да би уплатили полису свог осигурања и најзад да би имали новца за удобан годишњи одмор, негде на путовању изван земље.

Установљено је затим да са годинама, особито код мушкараца смисао за штедњу све интензивније опада. Почиње код људи већ између тридесете и четрдесете године. За особе које су превалиле педесету, организатори анкете немају ласкаво мишљење пошто их просто убрајају у расипнике и зато тврде да расипништво „долази са годинама“.

„БРОЈАЧ ОТКУЦАЈА“

Од „ухода“ зависиће одсад плате дактилографкиња у Шведској. Тај мали апарат се уметне у машину и тачно „броји“ колико се слова откуца. Према брзини писања утврђене су награде у тарифном правилнику који је израдила комисија стручњака. Нека предузећа су већ увела „бројаче откуцаја“ и код њих је запажен бољи учинак. Многе дактилографкиње и стенотипистkиње све више се труде да постигну што веће плате.

ЗБОГ МУШТЕРИЈА

Америчкој метеоролошкој станици стизала су често писма с молбом: У вашим временским прогнозама немојте убудуће стављати „делимично облачно“ него „делимично сунчано“, јер је то људима пријатније. Пошто су ове молбе учестале, метеоролози су се заинтересовали ко им их упућује. И сазнали су да су писма писали службеници једног предузећа за прање аутомобила, јер су веровали да би оптимистичке прогнозе подстакле њихове муштерије да чешће код њих перу своја кола.

СВЕТЛЕЋЕ ГУМЕ

Произвођачи аутомобилских гума у Сједињеним Америчким Државама дошли су на идеју да праве светлеће гуме. Биће заступљене готово све нијансе боја очију и тканина, а електронски систем, монтиран испод ивице, осветљаваће гуме ноћу.

ПАШКА МОРСКИ ЛАВ

Морски лав Пашка много подсећа на добро познату рекламу: „Купите ескимо-сладолед!“ На ту рекламу помислићете нарочито онда кад Пашка савивши свој сјајни, као уљем намазан врат, дохвати вазу пуну оловних куглица и неколико секунди држи је на врху свог носа. Затим, без журбе, озбиљним покретом добро неговане животиње, лепо заклима главом а ваза се нађе у рукама дресера.

Жонглирање лоптом је за Пашку још много лакше и готово увек после те тачке проломи се:

— Још! Јооош!

— Браво! Браво!

Некад, кад је још био на слободи, Пашка није знао за то „браво“ и није могао ни да сања да ће му зелена вода у цинканом базену, вода која чак ни из далека не личи на освежавајуће таласе мора, причињавати једног дана задовољство. Па ипак, још тада је Пашка изводио своје вежбе из еквилибристике. То се објашњава једноставно: лобања морског пса веома је осетљива, веома нежна, као лобања сасвим малог детета, и нагон самозаштите гони га да све предмете који му ма чиме прете дочека и дограби њушком.

У мору, он гони свој плен и када га достигне, прво баци рибицу у ваздух да би је жудно шчепао отвореним чељустима. То може да изгледа као чудна игра, али се у ствари опет ради о једном тактичком маневру.

Морски лав баца рибу у ваздух да би је могао зграбити за главу јер би му иначе њена раширена, оштра репна пераја могла одерати грло.

Исто то он изводи и у циркусу.

И ево, наједном, у тренутку кад се то најмање могло очекивати, Пашка се разболео. Догодило се то за време једне преподневне представе приређене у једној школи у околини Москве. Пашка се појавио на сцени чије су даске биле прикуцаване у брзини. Имао је огромног успеха. Толико се био уживео у извођење да није ни приметио да му се једна дугачка цепка забола у пераје.

И поред тога Пашка, прави артиста, појавио се и на вечерњој представи. Али, два дана касније није могао више да се креће и само је, лежећи на боку, стењао. Једино је шум воде у базену могао да га наведе да окрене главу.

Дресер је позвао најбоље ветеринаре. Они су се окупили око кавеза, обилазили су око њега али нису могли ништа да помогну.

— Тежак пацијент! — изјавили су ветеринари као у хору. — Шта бисте хтели од нас? Немогућно је чак и рану да му прегледамо јер не дозвољава да му се приближимо. Била би неопходна инјекција пеницилина, али како му је дати?

Ветеринари су одржали саветовање бацајући на дресера забринуте и испитивачке погледе.

Пашки су донели рибе. Он је учинио један покрет али је одмах стао да стење.

— Чујте! — рекао је дресер — како би било да убризгате рибама јачу дозу пеницилина а рибе дате Пашки. Он ће их појести и пеницилин ће доспети у његов организам.

Ветеринари су тада дали инјекције малим рибама — снетарцима које је Пашка затим прогутао.

— Требало би му испрати стомак хиперманганом — рекао је тада један од ветеринара несигурним гласом.

— То је већ много лакше — одговорио је дресер на опште чуђење. — Растворићемо хиперманган у води базена и ваш пацијент ће ући у воду да се купа, па ће тако испрати и стомак.

Тако се и догодило. После приличног оклевања Пашка се загњурио, затим је изронио и бацивши један поглед на ветеринаре, стао је да се брчка у јаком раствору хипермангана.

Ко зна, да ли је то излечило Пашку или му је било досадно без пљеска којим су поздрављали његове тачке и који га је подсећао на далеки шум таласа?

Ко зна? Тек, после неколико дана Пашка се поново нашао у арени.

☆

Нина Дурова, чији чланак .оносимо, потиче из познате руске породице Дуров, која се већ генерацијама бави кроћењем и дресуром животиња.

Нема пара — нема детета

Кад је дошао у болницу Холивуд-Север да изведе своју жену и дете, Бернард Филипс је доживео непријатно изненађење. Болнички трошкови су износили 90 долара а он је једва прикупио 40.

— Не иде то тако — пресрели су га у болничкој канцеларији. — Жену можете одвести, а дете ће остати док не платите све. Нема пара — нема детета. Такви су болнички прописи!

Два дана Бернард се узалуд борио за своју ћерчицу. Болничка дирекција остала је неумољива. Очајни отац обратио се онда суду. Државни судија је захтевао предају детета али узалуд. Тек кад је запретио да поступак може бити оквалификован као отмица детета, оцу је допуштено да своје дете однесе кући. После овога поднео је тужбу против болнице тражећи 30.000 долара одштете.

ЗАЈЕДНИЧКО

Некадашњи светски прваци у друмској вожњи бициклом Француз Андре Даригад и Италијан Ерколе Балдини у много чему се разликују, али једно им је ипак заједничко: обојица имају тастове кобасичаре. Да би француском колеги учинио малу радост Балдини је приволео свог таста да једну фину врсту кобасица са шунком назове „Даригад". Француз му се посредно — преко свог таста — реванширао називом „Балдини" за дебелу крвавицу.

Недавно су се два аса састала и констатовала да и „Даригад" и „Балдини" имају одличну прођу.

НАЈМАЊИ ГОЛМАН

Најмањег голмана на свету има амерички професионални тим хокејаша на леду „Њујорк Реинџерс". Лорне Уорсли висок је свега 1,55 метра, али тај недостатак надокнађује својом покретљивошћу. Изложен је сталном „бомбардовању", јер „реинџери", као последњи на табели лиге, извлаче стално дебљи крај — бодове препуштају другима.

— Забавно је суделовати у слабо пласираном тиму — објашњава Уорсли. — За голмана ништа „лепше", ту извуче и од својих и од противника.

ТАЧНО У ГЛАВУ...

На фудбалском игралишту у Месини једна лопта промашила је циљ, али је зато погодила једног старијег човека који је баш пролазио иза гола — тачно у главу. Ударац је био тако снажан да се човек обнезнанио и морала му је бити указана лекарска помоћ. На путу до амбуланте на стадиону, перика озлеђеног се померила и то је побудило радозналост санитараца. Пошто су му је скинули повукли су га за браду и утврдили да ни она није права. Позвана је полиција. Упоређењем лика онесвешћеног човека са сликама у албуму криминалаца утврђено је да је случајно откривен провалник за којим је полиција трагала већ три месеца.

ИМА ГА НА СВЕ СТРАНЕ

али га је тешко видети

Има га на све стране а најтеже га је видети. Има га у соли морске шкољке коју вам служе у ресторану, има га у мору у коме се налази око 10.000 милијарди тона! Злата има у гробницама, у затуреним скровиштима, у потопљеним бродовима, у земљи, под нашим стопалима, у касама банака, у пенушавим водама неистражених речних корита.

Зато што се кује, што је постојано, што не рђа и не оједа се, што се лако топи и преноси, што се не квари и зато што је вечито, човек је од памтивека употребљавао злато као мерило вредности. Служило је за основу државног благостања и као средство плаћања. Још пре 8.000 година Египћанима је служило за размену робе.

Фараони старог Египта целог живота сакупљали су златне резерве. На хиљаде робова вадило га је из земље а што није стечено на овакав начин добављано је ратовима. Последња жеља сваког фараона била је да му се после смрти целокупно благо стави у гробницу како би могао да осигура власт и на другом свету.

Кад је конквистадор Пизаро заробио владара Инка, Атахуалпу, захтевао је да му на име откупа положи велику количину злата.

— Пристајем — рекао је Атахуалпа. — Испунићу ти златом просторију у коју си ме затворио до 2 и по метра висине.

Никада дотле ни један Шпанац није добио толики откуп и Пизаро помисли да ће то бити превара. Међутим, са све четири стране Перуа злато је стизало у полугама од 75 фунти. Пошто је схватио какво нечувено богатство лежи у тој земљи, Пизару паде на ум да задави Атахуалпу. Истог дана покорени су престали да доносе полуге. Плашећи се мучких напада, Пизаро није пошао у прашуму да тражи преостало благо, већ се укрцао на брод и примљено злато однео у Шпанију где су га дочекали са великим одушевљењем.

Тада су бели људи први пут схватили како је баснословно богатство Инка. У оно време говорило се да Анди садрже толико златне руде да на њу миришу. Тада је створена и легенда о Елдораду, Златном човеку.

Златни човек је пореклом из Кватавите. На висинама колумбијских Анда, сваки поглавица племена, Шибша, на дан крунисања мазао би своје тело смолом а одозго се посипао златним прахом. Поглавица је тако личио на живу статуу од злата. Кад свечаност достигне врхунац, он је скакао у језеро Кватавита на чијем се дну, мало-помало, сакупило много племенитог метала. Више експедиција ишло је да нађе место где „златни човек", елдорадо, скаче у воду, али без успеха.

Још 30 векова пре наше ере људи су тражили могућност да се неплеменити метали претворе у злато, да се пронађе камен мудрости. Алхемичари су у највећој тајности и „одржавајући душу у највећој чистоћи" вршили опите. Мешали су јасмин, бибер, срж костију, урин газеле и лава, живу, сребро, шалитру и људску косу. И док су варалице узимале новац од лаковерних људи вршећи „научне" експерименте други су трагали за златом у водама где су потапане флоте за време великих битака. Трећи су истраживали рудну жицу и тако се кроз векове настављала вечита потера за златом.

У зиму 1848, неки Сатер, пореклом из Швајцарске, настанио се у долини Сакраменто у Калифорнији. Од инжењера је захтевао да му подигне стругару. Усред посла, инжењер је у кориту потока нашао златан песак. Започели су испирање драгоценог праха, и вест се великом брзином проширила тако да је за кратко време у Сакраменто стигло око 100.000 пустолова који су немилице секли шуму за колибе и убијали стоку да се прехране. Вест о „елдораду" ширила се као епидемија и тада је први пут изговорена реч „златна грозница".

Ако је трагање за овим металом било несигурно и варљиво, метал је представљао — нешто сигурно. Велика Британија је прва узела злато као новчану подлогу. Она је 1821. године сваком доносиоцу папирне монете гарантовала да ће исплатити одређену количину злата. Па ипак, све до 1870, ниједна друга земља није пошла овим примером већ су као новчану подлогу имале сребро.

Године 1940. кад је Француска окупирана, Енглези су своје златне резерве у највећој тајности пренели у Канаду. То су учиниле и друге европске државе. Много злата није стигло куда је упућено, или се није вратило где треба. Године 1943. кад је Мусолини предосетио слом, преко Кларе Петачи упутио је у Швајцарску 35 милиона златних лира, али су их италијански партизани запленили.

Године 1938. Хитлер је своме савезнику Мусолинију послао авион са 6 милиона златних марака на поклон, али авион није стигао у Милано.

После рата злато је често ишчезавало а мистерија нестанка никад није расветљена; 1954. изгубио се траг авиону холандске компаније КЛМ који је преносио 40.262 златне фунте. Један авион са 12.500 фунти злата у полугама нестао је на линији Орли — Женева. А један са 10.000 фунти између Јоханесбурга и Хонгконга.

Данас све земље у свету чувају злато у својим трезорима. Огромне су и непроцењиве те резерве. Вероватно да износе на сто милијарди долара. На њима почивају финансије свих држава и благостање близу 3 милијарде становника, али те полуге чувају челични зидови и нико не може да их види.

ЦРТА И ПИШЕ Л. ФИШЕР

Тајни проналазак

ВАТРА И ВОДА

Чувара велике стругаре пробудио је из сна љут мирис дима и снажно пуцкетање које је звучало као удаљена пушчана ватра. У првом тренутку Џеф Конакри није схватио шта се дешава. А онда му је поглед пао на прозор и огроман простор иза њега где су у гомилама чекале изрендисане даске и грађа да дођу на ред за транспортовање на све стране света.

Окна уместо да су мрачна, као што се могло очекивати у ово доба ноћи, била су румена и постајала све црвенија. У складиштима је свакако горела ватра. Ко зна услед чега једна гомила сувих дасака, негде у средини дворишта, почела је, под цирадом којом је била покривена, да тиња. У току ноћи се распламсала права ватра и свој огањ пренела на околно дрво. Сув ваздух и ветар помогли су да се жеравица за невероватно кратко време претвори у катастрофалан пожар који се све већом брзином ширио.

Џеф није био једини кога је ватра пробудила, али је он био најближи њој. У ствари најближи је био стари Еванс, дугогодишњи чувар пилане коме је предузеће, после готово четрдесет година ревносне службе, дозволило да на дну складишног простора сазида себи малу дрвену кућу да би ту провео крај живота. Баш ове ноћи он није био сам. С времена на време, долазила му је у посету осмогодишња унука чији су родитељи радили у оближњој варошици. Мала Еми је управо тада спавала код деде.

Важније од свега било је у овом тренутку спасти живот старца и детета и зато је Џеф појурио ка управној згради.

Екипе за гашење пожара већ су долазиле у сусрет вукући дуге шмркове и ручне апарате за гашење. Али како је ово био први пожар у овој пилани, а људи још поспани, интервенција није била ни довољно брза ни ефикасна.

Ватра је постајала све јача и сада се већ подигао читав зид пламена између оних који су покушавали да је угасе и високих гомила дасака, од којих се она хранила.

У општем метежу и узбуђењу једини Џеф се сетио старог Еванса и његове унуке. Било је врло тешко да се за њих нешто учини јер су се налазили са оне стране ватреног зида окружени читавим гомилама даске које тек што се нису упалиле.

Па ипак Џеф није ни помишљао да се помири са тим и остави да страшна пламена смрт прогута дете и старца.

Трчећи од једне до друге групе, које су покушавале да гасе пожар, Џеф је угледао велики резервоар са водом, који је као нека чудна марсовска машина штрчао на гвозденим стубовима усред пламеног мора. Знао је да се резервоар налази непосредно уз Евансову кућицу и да би вода из резервоара могла да заустави пожар око куће, док се екипе спасилаца не пробију до њих. Али и он је исто тако знао да старац, чак иако је сачувао присебност није био у стању да учини ишта друго сем да отвори неку од цеви и пусти млаз који би био исувише мали да брзо заустави ватру.

Требало је ту учинити нешто више — испразнити свих 20.000 литара воде из резервоара наједанпут и то тако да се сручи по целој околини. Али, како?

Одговор као да се сам наметнуо — помоћу динамита. Треба разнети велики цилиндар у парампарчад, да вода као водопад покуља на ватру.

Као у неком трансу ускочио је у један од џипова и за трен ока стигао до магацина из кога је изнео прегршт динамитских шипки.

Вративши се довикнуо је да га заједно са колима добро исполивају водом што су вартогасци, зачуђени, и учинили. Требало се сада пробити кроз ватру!

Упркос повицима и опоменама, Џеф је, стегнувши зубе, пуном брзином ујурио у пламен, који је лизао свуда око њега тако да није видео куда вози. Држао је волан а осећао како одело на њему тек што се није упалило. Очи је једва могао да држи полуотворене.

Џип је ударио о нешто... Варнице су полетеле на све стране... али се није зауставио. Динамит на седишту, иако је био умотан у мокре крпе, могао је сваког часа да експлодира, а бензин у резервоару такође. Јара као да је попустила и Џеф је опет могао да понешто назре — налазио се са друге стране ватреног зида.

Евансова кућа и торањ налазили су се на неких стотинак метара даље, обавијени густим облаком дима и пламичцима ватре која је напредовала. Нагореле гуме на џипу одједном су попустиле и Џеф чврсто стежући шипке са динамитом уз груди, сиђе са њега и потрча ка торњу.

Пред самим улазом у кућу он се сусрете са преплашеним старцем за чије се ногавице чврсто држала девојчица и плакала.

Џеф успе само да им довикне да уђу у кућу и никако из ње не излазе, а онда поче да се пентра уз гвоздени стуб на чијем се врху налазила огромна црна цистерна. Челик загрејан ватром, пржио му је руке и кроз дебеле рукавице. Што је стизао више, јара је постајала све неподношљивија, а ветар је наносио пламен и дим који га је гушио.

Чинило му се да пењање траје вечност. У неколико махова је мислио да ће испустити челик и суновратити се у понор. Исцрпљен и полу слеп он се ипак нашао на врху.

Успео је да на неколико места постави шипке са динамитом и упаљачем запали кратке фитиље. Некако се спустио на земљу истим путем којим се и попео. Појам о времену није више постојао код њега. Није био сигуран да фитиљи неће договорети док се још налази на торњу и да га експлозија неће разнети заједно са резервоаром.

Последњом снагом, када је скочио на тло успео је да се одвуче до колибе и ушавши унутра, зграби старца и дете и с њима се баци на под.

Следећег тренутка страховита експлозија се проломила и двадесет тона воде се сручило на ватрени зид и колибу са троје људи.

Тренутно побеђена на том сектору ватра се убрзо почела предавати и на другим местима. Екипе за спасавање су ускоро стигле до Евансове кућице која је од експлозије и притиска воде била сва накривљена али у којој су Џеф, Еванс и мала Еми били, иако ошамућени и мокри до голе коже — живи.

ИСКРЦАВАЊЕ СА ПОДМОРНИЦЕ

За искрцавање са америчких подморница служе мали и лаки гумени чамци. Кад подморница изрони чамци се лако надувају и у њих прећу војници спремни да завеслају према обали чим подморница поново зарони. Приликом повратка све се понавља обрнутим редом.

Да би олакшали посао

Нека велика предузећа у једном граду на југу Немачке, у којима је велики проценат женске радне снаге, дошла су на идеју да своме персоналу а и купцима олакшају посао помоћу система електронске поруџбине и испоруке. „Кутије за писма" које се у надлештвима и атељеима стављају у покрет помоћу електронског система повезане су са централном службом испоруке у трговини на детаљ.

Са своје стране трговци храном су се сами укључили у централну службу испоруке. Да би нешто купили службеници предузећа немају ништа друго да учине него да убаце у електрични апарат куповне карте где су забележили све артикле, као и количину и цене. Крај редног броја који означава артикал стоји знак који треба само да се пробуши.

Један од ових знакова омогућава да се означи трговина код које се поручује роба. Налог се одмах преноси трговини електронским путем и трговац испоручује робу директно у стан купца.

Ипак остаје једна ствар искључена код овог начина поруџбине — подробан избор потребног артикла, што даје куповини сасвим лични израз.

РЕКОРДНА ЦЕНА ЗА УТРИЛА

На уметничкој аукцији у њујоршкој галерији Парк Бернет једна слика у уљу познатог сликара Мориса Утрила постигла је рекордну цену од 52.000 долара.

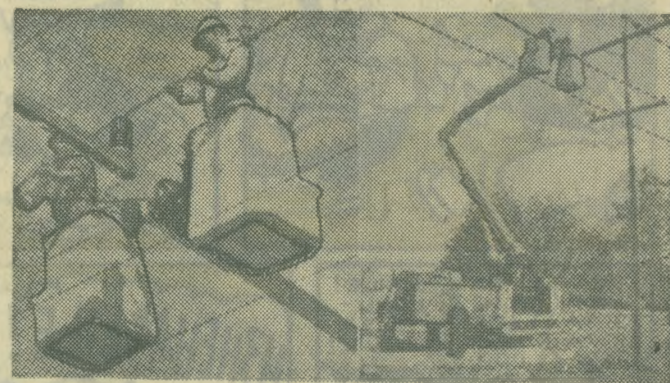
ОД ПУСТИЊЕ ДО ОАЗЕ

Када човек лети авионом из Лос Анђелоса према истоку и погледа пустињски пејзаж доле, у њему оживи сећање на оно што је некад читао у књигама: на лешеве људи и животиња, на путнике које мори паклена жеђ и на друге које је жеља за пустоловином довела у овај предео.

Није било тако давно када су прекршиоци закона, из многих земаља бежали пред правдом у жељи да се што пре дочепају овог пустог предела као спаса. А у часу када би зликовац ступио на тло пустиње у Невади, шериф који га је прогонио враћао се задовољан. Даље га није требало гонити, јер је његова судбина ионако запечаћена — убиће га сунце и несташица воде.

Данас више није тако. Пустиња је оживела. Ту су сада уређени травњаци, вештачке оазе, мотели и све друго што би човеку омогућило дужи или краћи боравак. Захваљујући систему наводњавања травњаци су увек свежи. Вода од десет до 12 степени топлоте која извире из земље спроведена је у речно корито где су пуштене пастрмке тако да и пецачи усред пустиње имају забаву — лове рибу чији је завичај иначе планинска река. Пут који води из Лос Анђелоса начичкан је мотелима. Основана је фарма фазана, допремљене су и разне птице из источне Азије, које су се ту јако намножиле јер им клима необично годи. Многи људи долазе овамо да се окупају у увек свежој води и да избегну гужву на плажама.

Само, постоји и једна лоша страна — језера која се сијају као мала огледала и речице у којима пливају пастрмке, привукли су и змије. Лов на ове непријатне посетиоце није тако забаван и лак као на фазане и пастрмке.

БЕЗ СТРАХА ОД СТРУЈЕ

Ова два радника оправљају голим рукама жицу у којој је напон од 34.500 волти. Стоје у корпама од фибергласа које се налазе на изолованом буму а камион такође има гумене точкове — добре изолаторе. Метални делови корпе се претходно повежу жицом тако да су и радници под истим напоном. Али струја не пролази кроз њих пошто су добро изоловани баш као што не пролази ни кроз птице кад стоје на жици. Радници су овако сигурнији и спретније обављају посао рукама него као досад помоћу изолованог алата.

НАЈДУЖА авионска писта У ЕВРОПИ

Проширењем аеродрома у Франкфурту, Немачка ће добити најдужу писту од 3.900 метара за слетање и узлетање авиона. И најтежим путничким авионима биће обезбеђена потпуна сигурност при старту и спуштању. У 1965. години моћи ће годишње да прође кроз овај аеродром осам милиона путника, што ће га учинити сличним аеродромима Ла Гвардија и Вашингтон у Њујорку а далеко ће за собом оставити лондонски аеродром који прима само 4,5 милиона путника.

Франкфуртски аеродром ће добити модерне уређаје за управљање авионима у ваздуху и у исто време ће моћи да руководи са 38 млазних путничких авиона који слећу или треба да узлете.

МАЧАК И МИШЕВИ

Мачак дође у једну стару кућу, где се наођа'у млоги мишеви. Почне ловити једног по једног. А кад виде мишеви такву напаст, договоре се да не слазе више доле, но да

одају горе по гредама, где мачак не може доћи. Онда се мачак учини мртав и пружи се без движенија.

„Не превари", рекне му један стари миш. „Мешину од твоје коже да видимо, не би к њојзи приступили, некамо ли теби још неодерату!"

Наравоученије

Кад једном совршено познамо лукавство и злоћу неки' људи, не ваља им се више уверавати, баш ако ће и' видити да се осуше од поста и покајанија, и, штоно реч, да се живи посвете.

»ЕЛЕКТРОНСКИ РЕЧНИК«

Месеца јуна ове године појавиће се први „електронски речник" који треба да олакша превођење научних текстова — најавио је председник европске атомске заједнице доктор Хирш.

„Електронски речник" је уређај који ће бити у стању да преведе сваку реч са било ког језика на ма који други. Први овакав „речник" биће постављен у италијанском атомском центру Испра.

СМРТ НА ТОЧКОВИМА

Када је Ђовани Конти изишао из велике суре зграде болнице читави млазеви кише дочекали су га и зачас му натопили лако летње одело и косу одакле су се сливали преко лица. Али док је корачао празном улицом ка граду он није ни примећивао да се заједно са водом низ образе сливају и сузе које као да нису долазиле из очију већ из неког другог, неизмерног црног облака у самом њему.

У чудном средовечном човеку који се тетурао по пљуску тешко да би ма ко познао некадашњег аутомобилског аса, идола публике који је својом смелом вожњом стотинама пута заустављао дах гледаоцима на међународним тркама. Насмејан, често са победничким венцем око врата замазан уљем он је наравно друкчије изгледао.

Пре десетак година био је на врхунцу каријере и многи новинари су му проридали будућност најславнијег возача свих времена.

После једне заморне трке у којој је опет био први, међу многобројним ловцима аутограма нашла се и једна млада девојка, веома продорна. Није га испуштала из вида док јој није потписао огромну фотографију која је заклањала цело њено лице. Како то већ увек бива — једном у животу се сретну младић и девојка. Ђовани је тада не само запамтио своју младу обожаватељку него се са њом опет нашао. Случајни сусрети претворили су се у договор. А дуге шетње по периферији у ону коначну шетњу — до брака.

Пролазили су месеци заједничког живота и Ђованију се чинило да је открио један потпуно нови живот. И даље је возио али док је седео за воланом главна мисао му је била да се што пре врати својој малој Марији.

Можда због тога а можда и што су млађе генерације пристизале Ђовани се све горе пласирао тако да се о њему већ почело говорити као о пропалом тркачу. У публици се увек налазила и Марија која је због сваке окуке умирала по стотину пута, и после сваке трке била толико исцрпљена да ју је морао просто носити кући.

А онда је дошла последња трка од које је зависила цела његова каријера и интереси фабрике чија је кола возио. Марија је стајала поред самог бокса где су се мењале гуме за време трке. У тренутку када су Ђованијева кола стала, по обичају јој је махнуо руком. Она је покушала да се насмеши али је одједном пала.

Никада се у историји трка није десило да неки возач усред трке искочи из кола и изађе са писте. Али, Ђовани је то учинио, и понео Марију кући. Он се заклео да више никада неће сести за волан тркачких кола јер је одлично знао шта је млада жена дотле преживљавала.

Неколико дана је ова сензација — да је већ сигуран победник напустио трку — за новине и публику значила много а онда је, као што увек бива, све пало у заборав.

Прошле су многе године и све до пре неколико часова могло би се рећи да је једну блиставу каријеру заменила још блиставија срећа.

Али пре неколико часова Марија је, као и сваког дана, села у њихов мали Рено и пошла друмом поред обале до града да купи неке ствари. Шта се следећих десетину минута догађало нико не зна. Да ли је пукао главни стуб за управљање, гума или су кочнице отказале? Тек, мали Рено је појурио према огради пута и суновратио се у понор дубок више десетина метара. Када су Марију извукли била је мртва.

Корачајући кишном улицом, пошто је оставио Марију у мртвачници болнице, Ђовани је кроз бол осећао само једно: осветити се, осветити. Целим својим бићем кривио је за Маријину смрт аутомобиле, волане и ону неумољиву бетонску писту која као да је и после толико времена пружила руку да му врати све оне увреде које је он њој, пркосећи брзином, некад нанео. А смрт као да се кезила шапућући: „Ти си избегао, побегао си ми, али ми она није, она није!“ И онда се у њему родила замисао јача од свега што је икад хтео да учини.

Власници фабрика тркачких кола били су зачуђени када је бивши ас почео следећих дана да иде од једног до другог и тражи да му се за предстојећу велику трку повере тркачка кола. Уз сажаљив осмејак он је био одбијен од свих... осим једног који му је био лични пријатељ, и сам некадашњи возач коме је Ђовани једном приликом спасао живот извукавши га из запаљених кола. Док су потписивали уговор пријатељ га је тужно гледао убеђен да његова кола немају изгледа да стигну ни међу првих десет.

Маса света се од јутра окупљала са обе стране писте. Уз заглушујућу ларму кола су кренула са старта остављајући за собом облак црног дима који је мирисао на загорео бадем. Ђовани је у малој кабини својих тркачких кола чврсто држао волан који толико година већ није имао у рукама. Поглед му је био укочен и стакласт, а радио је прецизношћу машине.

Још на старту је истрчао испред двоје кола која су, да се не би сударили, мало успорила. Ђовани је возио у смрт, хладно, прорачунато — као у последњој трци живота.

Првих пет кругова кола су се још загревала. А онда је један Американац испред Аустралијанца и једног Француза почео да повећава темпо. Ђовани је био на неких 200 метара иза њих. Американац је не смањујући брзину улетео у прву окуку, мало се занео и престигао још више своја два пратиоца. Ђовани је додао гас и на самој окуци прешао Француза. Аустралијанац је почео да сустиже Американчева кола са великим бројер „6“. Обилазила се писта већ девети пут. Обојица су заиста возили одлично и брзина је постајала све већа. Једино би мало попуштала на трећој окуци врло оштрој, познатој по томе што је сваке године односила по један или два живота.

Ђовани је одлично познавао ту окуку: кола Сама Бедвина три пута су се окренула око себе и ударивши у стене претворила се у пламену буктињу. Од малог Паулија на Мерцедесу остало је само парче лобање. А сада, сваки пут кад би вртоглавом брзином пролазио туда чинило му се да види смрт како му се цери због тога што га је победила, ако не овде а онда тамо где га је највише болело. У глави му се вртело, више није био у стању да разазнаје ствари око себе. Једино што је знао било је — да уништи ту гадну неман заједно са собом и колима која је возио. Овога пута није возио да стигне до циља него да згази смрт.

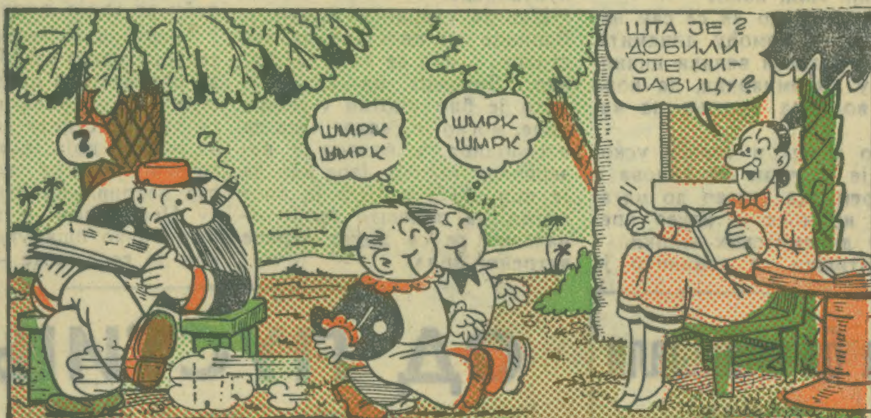
Опет је долазила трећа кривина. Кола, трећа по реду, не само што нису смањивала брзину већ су почела да иду још брже. Хиљаде руку се за тренутак згрчило и дах је свима стао. Ђованијева нога је лагано али сигурно притискивала папучицу са гасом. Све око њега се претворило у једноличну масу поред које је просто летео.

Француз који је таман улазио у кривину за Американцем, осетио је само страховити урлик аутомобила иза себе и струју ваздуха — када га је Ђовани једва на неколико сантиметара од њега престигао. Сви су затворили очи и очекивали тресак преврнутих кола. Амбулантна кола су уз урлик сирена полетела ка окуци. Али, Ђованијева кола су се само мало накренула, страховито зашкрипала, исправила се и наставила даље. Низ лице му је цурео зној а очи су постале још стакленије. Смрт се и сама пред овако лудом вожњом повукла.

У тридесетом кругу Ђовани је на истој окуци сустигао и Американца. До краја трке, возећи далеко испред он је без противника улетео у окуку несмањеном брзином. Тога дана смрт је, посрамљену, победио човек.

Када је возило зауставио на циљу усред урагана овација и док су га стотине букета просто затрпавале, Ђованију који је сада личио на старца, чинило се да међу хиљадама људи види једну малу девојку како му се приближава са великом сликом да јој се на њој потпише.

НАДНИЦА

У Анголи, португалској колонији у Африци, Црнац је још најамна снага. У Луанди, квалификован афрички радник има надницу која је једнака половини наднице неквалификованог Португалца.

У Конгу: просечна годишња надница Црнаца износи 2.090 белгијских франака, а за Европљанина 131.120. Боље речено Црнац прима шездесет четврти део наднице једног белца.

ПЕТ ГОДИНА БЕЗ КИШЕ

У многим јужноафричким покрајинама већ пет година није пала ни једна кап кише. Због велике суше не само да је пропало растиње него је број говеда и оваца преполовљен а у неким крајевима и сасвим уништен.

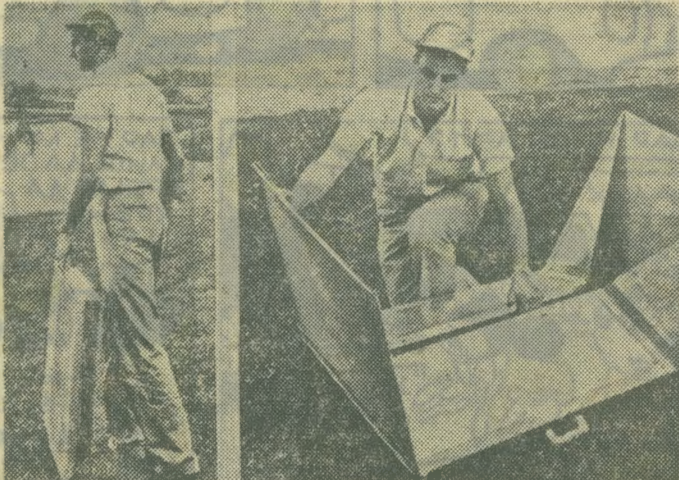
Да ли знате?

МЕТЕОРИТИ У ЦЕНТРУ ПАЖЊЕ

Испитивање васионе напредује џиновским корацима. Пре или касније човек или робот ће ступити на тло планете о чему сада само нагађамо. По повратку са собом ће донети узорке земље, камена и других минерала са Месеца, Марса и други планета. То ће олакшати не само проучавање самих њих него ће помоћи да се расветли и време настанка наше Земље.

Засада научници су принуђени да проучавају метеорите да би дошли до некаквих сазнања о прошлости васионе. Али за њихово испитивање је битан недостатак новог материјала. Музеји и приватне збирке не располажу са довољно узорака те врсте. Није онда никакво чудо што је на Смитсоновом институту, једној од највећих научноистраживачких установа у Сједињеним Државама која и сама располаже великом природноисторијском збирком као и другим узорцима речено: „Научници, који се сада баве испитивањем метеорита гладни су материјала за проучавање".

У многим земљама сада се приступа систематском прикупљању метеорита, па је и јавност позвана да помогне ове напоре. Научници су нарочито заинтересовани да испитују „свеже" метеорите који су пали на нашу планету тек пре неколико дана или недеља. Настало је сада прикупљање метеорита на све стране јер је помоћу сателита утврђено да сваког дана на нашу планету падне око 10.000 тона метеоритске прашине.

ЧАМАЦ У ВИДУ КОФЕРА

Студент са универзитета у Илиноису добио је прву награду зато што је изумео чамац од алуминијума на расклапање. Чамац је тежак 14 кг а када се склопи велики је 100 см пута 60 см.

МЕТАЛ У ПРАХУ

Индустрија Велике Британије је почела да производи метал у праху. Зрнца су толико ситна да им пречник износи 20 до 25 микрона. Засада се производи бакар, алуминијум, никл и челик у праху а ускоро ће асортиман бити проширен.

КЛИПНИ ПРСТЕНОВИ ОД ЧЕЛИКА

Моторна индустрија у Мичуринску у Совјетском Савезу је успела да произведе клипне прстенове од челика. Досад су прављени само од ливеног гвожђа а ови су много трајнији и чвршћи. Засад се поступак производње челичних прстенова још држи у тајности.

НОВ НАЧИН ПРОЦЕНЕ ДИЈАМАНАТА

У Сједињеним Државама је конструисан апарат помоћу кога се веома брзо и потпуно тачно може да утврди квалитет дијаманта. У ствари то је пројектор који увеличава слику драгог камена на једном застору издељеном на 4.000 квадратића. Уколико се на камену налази какав недостатак, на застору се појављује слабо осветљена мрља. Овај пројектор је у стању да драги камен од 1,5 карата повећа 3910 пута а од једног карата 4865 пута.

САТОВИ НАЈВАЖНИЈА СТАВКА

Швајцарска је позната по производњи сатова па није никакво чудо што они представљају једну од најзначајнијих ставки у извозу. Само у прошлој години је извезено 45 милиона часовника, што готово девет пута премашује број становника ове земље. Једна седмина читавог швајцарског извоза отпада на часовнике.

ТОПАО ВАЗДУХ КАО СРЕДСТВО ЗА СПАВАЊЕ

У Физикалном институту Универзитета у Поатјеу утврђено је да удисање топлог ваздуха од 55 до 65 степени врло брзо ствара неодољиву потребу за спавањем.

РАТ СМРТИ ОД ГАСА

У Немачкој је поведена кампања „Рат смрти од гаса". Циљ је да се убеди седам милиона немачких домаћинстава која се служе плинским инсталацијама да уведу нове заштитне уређаје које ће спречити сваку несрећу од евентуалне експлозије плина. Индустрија плина пружа материјалну помоћ овој акцији како би обезбедила већу потрошњу плина.

САОБРАЋАЈНЕ ИНФОРМАЦИЈЕ ПРЕКО ТЕЛЕФОНА

Саобраћајне савете преко телефона могу да добију млади возачи у немачком граду Дортмунду. У саобраћајној полицији стално дежура по један службеник и довољно је да се окрене број 301-91, па да се добије савет или информација која се тражи. Шеф полиције у Дортмунду се одлучио на оснивање ове службе јер је установљено да је готово једна трећина виновника саобраћајних несрећа омладина између 18 и 25 година.

МЕНАЏЕРСКА БОЛЕСТ ЈЕ И БОЛЕСТ ЖЕНА

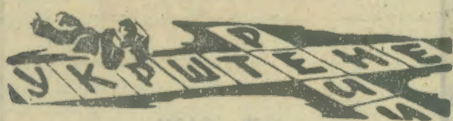
„Менаџерска болест" прети у истој мери женама као и мушкарцима, утврдили су лекари у немачкој бањи за лечење срчаних болести Салцуфелн. Испитујући 62.000 пацијената, од којих су половина жене, лекари кажу да се оне лече на првом месту од обољења срца и крвотока.

„ЕМИЛ И ДЕТЕКТИВИ" НА БИНИ

У Великој Британији је недавно одржана премијера позоришног комада рађеног по добро познатој дечјој књизи Ериха Кестнера „Емил и детективи".

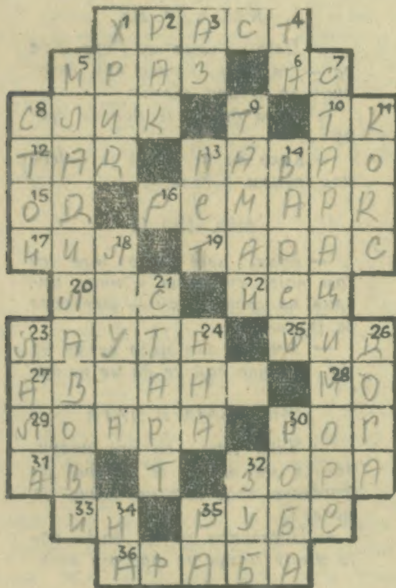
СТАЈАЊЕ У АВИОНУ

Председник једне британске ваздухопловне компаније предложио је да се уведе стајање и у авионима на кратким релацијама. На тај начин а и због јевтиних цена за стајање биће знатно повећан промет у ваздушном саобраћају што ће омогућити економичније коришћење путничких авиона.

Водоравно: 1) врста дрвета; 5) велика хладњача; 6) првак; 8) рима; 10) иницијали нашег комедиографа („Избирачица"); 12) прилог за време; 13) име нашег савременог књижевника; 15) предлог; 16) аутор романа „Тријумфална капија"; 17) река у Африци; 19) личност из Гогољевог романа; 20) немачки филозоф (19. век); 22) мрежа; 23) музички инструмент; 25) место у Срему; 27) град у Француској; 28) хемијски знак за молибден; 29) река у Француској; 30) музички инструмент; 31) ономатопеја лавежа; 32) свитање; 33) река у Аустрији; 35) град у Француској; 36) град у Јордану.

Усправно: 1) стена; 2) опака болест; 3) прво слово старословенске азбуке; 4) показна заменица; 5) роман И. Шоа; 7) једно Хемингвејево дело; 8) место на Јадрану; 9) затворене боје; 11) врста уља; 13) једноцифрен број; 14) рудник у Босни; 18) личност из „Стаклене менажерије"; 21) почетак трке; 23) врста цвећа; 24) личност из Толстојевог романа; 26) врста пса; 30 производ намењен продаји; 32) чврст орган усађен у вилицу; 34) предлог; 35) хемијски знак за радијум.

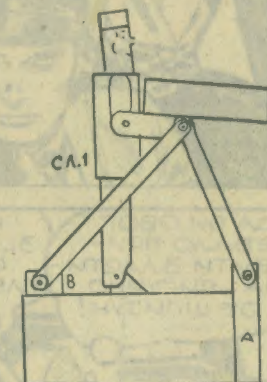
РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

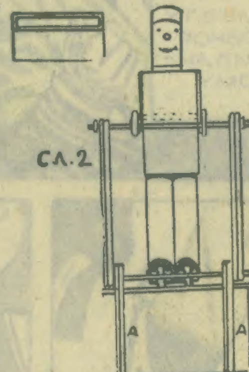
Водоравно: 1) Планк; 6) трамвај; 8) Ира; 9) нар; 11) загонетка; 14) ан; 15) Пан; 16) Н(ушић) Б(ранислав); 17) стил; 19) ба; 20) ат; 21) ја; 22) М(ирослав) К(рлежа); 23) вара; 25) са; 26) рог; 27) фе; 29) псеудоним; 32) Аил; 33) Еос; 34) Вавилон; 37) Мањен.

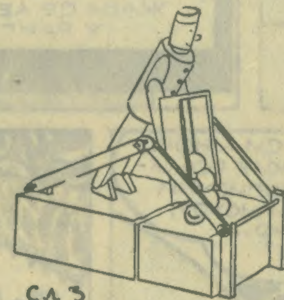
Усправно: 1) Праг; 2) ла; 3) амонал; 4) нв; 5) Кант; 6) транс; 7) јакна; 8) иза; 10) Раб; 12) опит; 13) ен; 18) так; 19) Вар; 21) Јаго; 22) мађив; 23) водвиљ; 24) афион; 25) Спа; 26) ру; 28) Емс; 30) Елам; 31) неон; 35) ва; 36) ле.

ДЕДИНЕ ВЕШТИНЕ

РОБОТ ОД ХАРТИЈЕ

Узмите велику кутију од шибица. Направите стубиће од неколико слојева дебеле хартије (према слици 1) и залепите их са стране на фиоџицу, подлогу В. В. на саму кутију, а ноге аутоматског човечуљка на средину кутије. Човечуљка направите од неке тубе. Зглобове руку и ногу повежите жицом као што се јасно види на сликама. Малу фиоку напуњену кликерима залепите на руке човечуљка (сл. 1 и 2). Када отворите велику фиоку човечуљак ће се љуљати, а кликери ће попадати у доњу кутију.

Колико има правоугаоника?

Колико има правоугаоника, мањих и већих, у овом великом квадрату? Не журите са одговором!

Решење: има их 22.

а	б	в
г	д	ђ
е	ж	з

3 правоугаоника: абв — гдђ — ежз
3 правоугаоника: аге — бдж — вђз
3 правоугаоника: аб — гд — еж
3 правоугаоника: бв — дђ — жз
3 правоугаоника: аг — бд — вђ
3 правоугаоника: ге — дж — ђз
1 правоугаоник: абвгдђ
1 правоугаоник: гдђежз
1 правоугаоник: бдж вђз
1 правоугаоник: агебдж

ПАЖЊА, ОПАСНОСТ!

Као што видите на слици, они иду весело и безбрижно, руку пуних намирница, не слутећи да им прети опасност.

Каква опасност?

То ћете сазнати, ако повежете једном линијом све тачке означене бројевима по реду. На крају, повежите тачку 20 са тачком 7, и 18 са 2.

Јесте ли већ чули да...

...у једном граму семена украсне биљке, „бегонија рекс", која се у Европи гаји у саксијама, има 5.000 до 6.000 зрна. Килограм овог семена има милионску вредност.

... Српска музичка школа, основана 1899. при Београдском певачком друштву била је прва установа ове врсте у Србији.

...балет „Жизела" од француског композитора Адолфа Адама приказује се од 1841. године а и до данас се налази на свим великим балетским сценама. Садржај је написан према Хајнриху Хајнеу.

... у првим српским школама постојале су клупе ограђене са свих страна и испуњене песком по коме су ученици прстом шарали слова, а кад би погрешили заравњавали би песак летвицом. Таква клупа називана је „песоч".

...прве ноте су штампане после 1500. године, управо 60 година пошто је Гутемберг изумео штампање словима ливеним од олова.

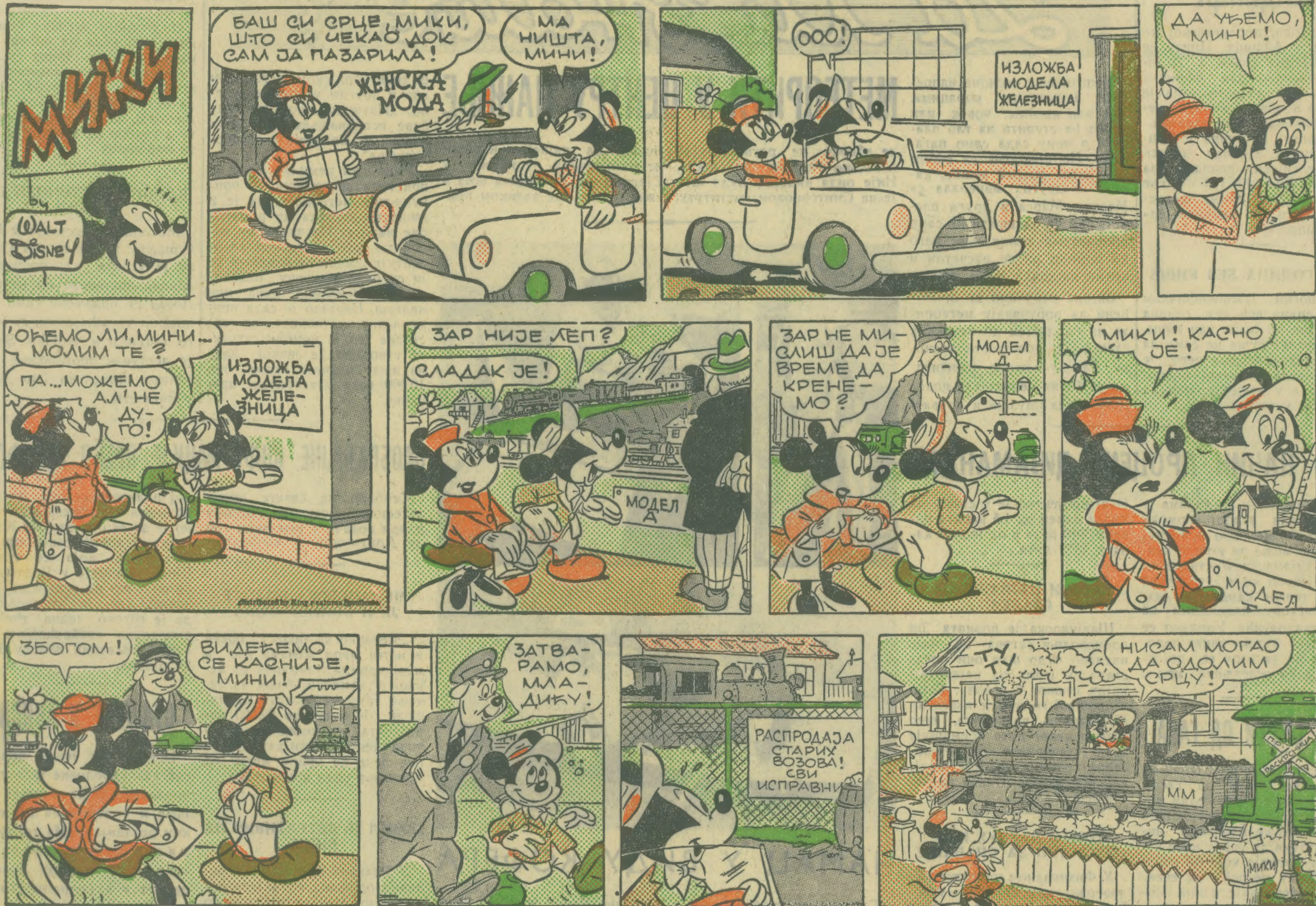

...Бањо, жичани инструмент омиљен у џезу, пренели су у Америку црначки робови из Сенегамбије где је сличан инструмент познат под именом баниа.

...реч бас, најнижи музички тон, долази од грчког базис, темељ, база.

...у Београдску железничку станицу прва композиција је ушла 1884. године.

ЈОШ СТАВИ

Пери Ждери се похвалила једна познаница новим шеширом на коме је било перо.

— Ово перо, кажу, чини ме десет година млађом, господине Перо.

— Требало би да ставиш онда бар још три четири.

РЂАВО РАЗУМЕО

Олива хтела да уреди стан па замолила Попаја да јој помогне.

— Кад неку слику хоћеш да обесиш високо, стави прво на столицу хартију.

— Није потребно, довољно сам висок.

КАКО ДА НЕ

— Пајо — каже му Пера Ждера — замисли, нашао сам детелину са четири листа.

— Мора да ти је донела срећу...

— Како да не. Била је у једном пуном буђелару.

МИСЛИО ЈЕ

— Баме, није лепо што си сам појео сутлијаш и ниси мислио на своју маму — прекорео га је капетан.

— Мислио сам цело време на њу... бојао сам се да не наиђе.

ЧИКА БАЈА И ПАТА

Чика Бајо, ви сте мудри, реците ми да ли је истина да фарбање косе штетно утиче на мозак?

— Преварили су те. Људи који имају мозак не фарбају косу.

ВЛАЈА И ПРОФЕСОР

— Зашто имате троје наочаре? — упита Влаја професора.

— Једне ми служе за даљину, друге за читање а треће да тражим прве и друге — одговори професор.

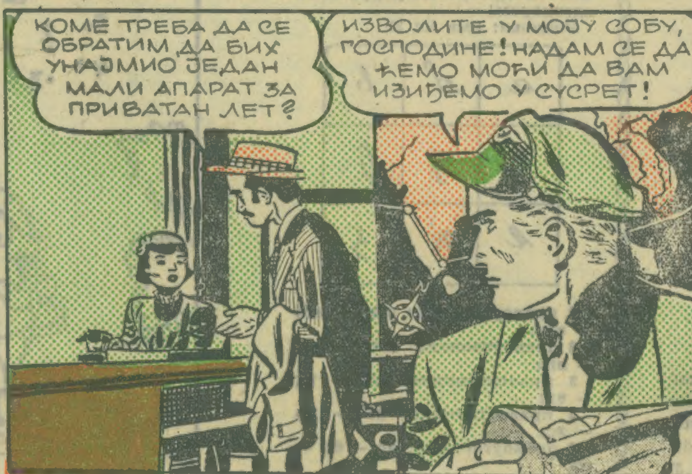

Одговорни уредник Стојиљко Стојиљковић Београд Македонска 31. — Издаје и штампа „Политика" штампарско издавачко предузеће Београд Македонска 31 Текући рачун број 101-707/1-82. Поштански фах 124. — Претплата за нашу земљу: годишња 900 полугодишња 450; за иностранство: годишња 1.200. полугод. 600 дин. Рукописи се не враћају.